

GLASILO DELAVCEV INDUSTRIJSKIH MONTAŽNIH PODJETIJ

GLASNIK

FEBRUAR 1990, ŠTEVILKA 2, LETO XXIV

IMP Glasnik izdaja Delavski svet sozda IMP – Industrijska montažna podjetja v 7200 izvodih. Uredništvo: Ljubljana, Likozarjeva 6, telefon (061) 314-562. Glavni in odgovorni urednik je Janez Votek. Člani odbora za obveščanje IMP so: Bojan Germovšek, Mojca Ipavec, Dragica Jancžič, Dušan Jovanovič, Nevenka Kavkler, Lijana Kokotec, Biserka Lazar, Marija Leskovar, Anton Maček, Lidija Močilnikar, Iztok Munih (predsednik), Joži Pipp, Marija Servatzy, Štefan Šeruga, Ladislav Abraham, Primož Zupančič, Marjan Žnidaršič, Silva Škoda. Tiska Tiskarna Ljudske pravice v Ljubljani. Nenaročenih rokopisov in fotografij ne vračamo. Po mnenju sekretariata za informacije IS SRS št. 421-1-72 z dne 16. 9. 1974 je IMP Glasnik oproščen temeljnega davka od prometa proizvodov.

KLIMA MONTAŽA

Višek zaposlenih

Sam naslov je dokaj provokativno zastavljen. Vendar so problemi v Klima montaži izbili na dan kot strela z jasnega in pritegnili širšo medijsko pozornost. Toda dobri poznavalci razmer v tem podjetju vedo, da problemi niso od včeraj. Dejstvo je, da se Klima montaža že nekaj let srečuje s problemom zaposlitve svojih zmogljivosti. Vse to se je odražalo na poslovanju v zadnjih treh letih, ko so bili poslovni rezultati na t.i. pozitivni ničli. Žal se pri tem ni dalo zdržati v nedogled in konec lanskega leta so se poslovanju na robu pridružili še likvidnostni problemi. Nekaj časa so imeli celo blokiran žiro račun. Tega problema se še sedaj niso uspeli znebiti in še naprej imajo velike likvidnostne težave. Povrh vsega pa bodo lansko leto zaključili z izgubo, kaj bistveno boljših rezultatov poslovanja pa ni mogoče pričakovati niti v prvem četrtletju, ocenjuje položaju v Klima montaži direktor Janez Trost.

Razloge za nastali položaj lahko iščemo v sami usmeritvi Klima montaže, saj je znano, da se je ta organizacija ukvarjala z montažo klima instalacij. To pa je pomenilo ozko grlo pri nastopanju na domačem trgu. Po oceni vodstva je v tem trenutku okoli tretjine zmogljivosti nezasedenih, kar se negativno odraža na vseh ravneh poslovanja, od poslovnih rezultatov, produktivnosti in tehnološke discipline. Če smo zapisali, da problemi niso trenutni, ampak so prisotni že daljše časovno obdobje, potem se sicer zastavlja vprašanje,

zakaj niso ukrepali. Toda, če hočemo biti objektivni, potem je potrebno opozoriti, da vodstvo ni stalo križem rok in se je odločilo za preusmeritev podjetja v proizvodno dejavnost. V tem času so začeli z razvojem hladilne tehnike klima omare, split sisteme, mikroprocesorja za upravljanje klimatskih pogojev, kompresorskih kondenzatorskih in prepračevalnih nap in stropov. V razvoj je bilo vloženo 9 milijonov dinarjev. Kot pravi Janez Trost, v tem primeru ne gre za zgrešene naložbe. Priznava pa, da trenutno ti izdelki še ne da-

jejo pravih finančnih učinkov, preprosto zaradi tega, ker so bili v preteklosti določeni odpori znotraj vodstva do tovrstne preusmeritve. Toda po njegovem trdnem prepričanju se po spremembah v vodstvu nekateri pozitivni premiki že kažejo in ravno zaradi tega je prepričan, da imajo vse možnosti za sanacijo podjetja, in da jim bo to uspelo v dveh letih. V tem času bodo v proizvodnji ustvarili vsaj polovico dohodka.

Kratek stik

In kje je prišlo do kratkega stika med delavci in vodstvom podjetja? Kakorkoli obračamo, je potrebno priznati, da je montaža v današnjih časih izrazito ekstenzivna dejavnost, ki ne pri- naša več takšnega dohodka kot npr. proizvodnja. To nam potrjujejo nekatere primerjave z drugimi sorodnimi organizacijami (ne bom jih navajal poimensko), v katerih je razmerje med proizvodnjo in montažo 1:5, delež v ustvarjenem dohodku pa 40:60 odstotkov zaenkrat še v korist montaže.

Kot sta nam povedala direktor Janez Trost in vodja kadrovske službe Irena Dolinšek, so se odločili za pripravo sanacijskega programa, kajti prepričani so, da je podjetje možno sanirati

in se izogniti najhujšemu torej stečaju. Zato so poleg vseh ostalih elementov sanacijskega programa izdelali tudi t.i. kadrovske plan. Pri sestavi tega plana so pripravili seznam delavcev, ki so preveč. Po ocenah tega plana naj bi bilo takih delavcev 82. Toda seznam še ne pomeni, da bo teh 82 delavcev jutri na cesti. Po besedah sogovornikov gre za program, ki naj bi ga uresničevali šele čez šest mesecev. Ob tem so tudi zatrdili, da po tem roku, oz. ob sprejetju ustrezne zakonodaje niso mislili in ne mislijo ljudi postaviti na cesto, ampak imajo pripravljene različne rešitve, ki naj bi jih v tem času dorekli in se organizacijsko pripravili nanje. Kot možne rešitve so ponujene notranje prerazporeditve delavcev, teh delavcev naj bi bilo 7, 7 delavcev pa je v odpovednem roku, predčasno naj bi se upokojilo 10 delavcev. Kot možna oblika razreševanja problemov pa je tudi samozaposlovanje. Janez Trost pravi, da so v podjetju pripravljene delavcem, ki se bodo za takšno obliko zaposlitve odločili, pomagati, če bo potrebno tudi s stroji, hkrati pa so se pripravljene, oziroma se bodo obvezali, da bodo tem delavcem (obrtnikom, ali podjetnikom) zagotovili vsaj polovico letne realizacije. Če pa poslovno ne bi bili uspešni, so jih pripravljeno ponovno sprejeti na delo. V tem času se dogovarjajo z dvema novo nastalima podjetjema, ki so jih ustanovili njihovi delavci na podoben način sklepanja pogodb. Med montažnimi delavci pa naj bi za takšno obliko samozaposlovanja pokazalo zanimanje 12 delavcev. Ti delavci naj bi opravljali manjše montaže, servisiranje, pa tudi določene sestavne dele za potrebe proizvodnje.

Protesti delavcev

Vodstvo Klima montaže zatrjuje, da so se za korak objave seznama odločili ker je pač predviden takšen postopek v osnutkih dokumentov s področja delovne zakonodaje in kolektivnih pogodb. Po drugi strani pa tudi zaradi tega, da bi poskušali najti skupne rešitve za omenjene delavce.

Ne glede na vse to pa je med delavci zavrela kri, posledica tega je bil sestanek z vodstvom podjetja. Ta sestanek pa je pokazal nekaj, kar potrjuje tudi naš zapis o moči nemoči sindikata. Sindikat se je znašel v tlogi gasilca požara, ki v tem trenutku poskuša rešiti, kar se da rešiti. Očitno pa je da je bil do sedaj dočim pasiven do problemov in enostavno kot, da problemov v podjetju ni bilo. Kot lahko razberemo iz zapisa s sestanka, je precej očitkov na račun vodstva. Vodilni tudi zagotavljajo, da je seznam objavljen tudi zaradi tega, da bo sindikat lahko nastopil iz zaščite interese delavcev in zagotavljajo, da ga pri njegovem delu ne bodo ovirali.

O tem, kaj mislijo delavci o seznamu, povzemamo iz zapisa o omenjenega sestanka.

Polega kolone »odpisanih« delavcev so se sestanka udeležili vodja splošno kadrovske službe Klima montaže Irena Dolinšek, pomočnik direktorja Janez Grubar, namestnik predsednika sindikata Klima montaže in predstavnik občinskega sindikata občine Bežigrad Tone Majzelj.

Delavcem je bilo na tem sestanku povedano, da je bil omejen spisak sestavljen na kolektivu delovne organizacije, in da so delavcem pripravljene pomagati. Iskali jim bodo zaposlitev. Eno od možnosti za zaposlitev monterjev iščejo v Inštalacijah. Direktor je potem pojasnil situacijo, v kateri se nahaja Klima montaža, ki je že nekaj časa slabo zasedena z deli. V letu 1988 niso delali ob petkih. Nadalje je dejal, da bo morala Klima montaža dosegati več kot 12 milijonov dinarjev mesečne realizacije z manjšim številom delavcev. Govoril je o nedisciplini, ki jo je že dlje časa ugotavljal, o tem, da so vlagali denar v nove programe, ki pa se z zamudo vključujejo na trgu, ki je zelo slab. Pri programih so lani dosegli negativne rezultate. Pri prodaji imajo že za 30 odstotkov manjka.

Produktivnost je nizka

Delavci so povedali svoje, da se zaradi pomanjkanja dela, ki se vleče v Klima montaži že nekaj let, ne more in ne sme iskati vzrokov le v tehnoloških viških, ampak še v čem drugem. Vodilni kader ni pravočasno in pravilno ukrepal. Delavci so hoteli vedeti, kdo je sodeloval pri izdelavi spiska, zakaj je spisak poimenski, zakaj niso ukinjena delovna mesta, zakaj na spisku ni nikogar od vodstvenega kadra in zakaj pri pripravi spiska ni sodeloval sindikat. Zanima jih, ali je vodstvo sposobno izpeljati sanacijski program. Kaj je s stečajno maso, v primeru če gre Klima montaža v stečaj. Vodstvenemu kadru so delavci očitali, da nima pravega posluha do investitorjev, da nikoli ni izreklo nobene pohvalne besede delavcu, ki ga je investitor pohvalil. Vse predloge za izboljšanje delovnih pogojev je vodstvo vedno zavrnilo. Nesprejemljivo je za delavce, da bi jim dala delovna mesta Inštalacije, ki so se od naših monterjev učile. Vprašali so, zakaj imata lahko delo Klima Celje in Montaža Maribor, Klima montaža pa ne. V zvezi s podatkom, da Klima montaža že tri leta posluje na pozitivni ničli, so vprašali, ali je potem že tretje leto sanacija – kdo pa je za to kriv – ali so delavci krivi, ali je krivo vodstvo? Kje je plan, ali je ta samo številčen? Zakaj se ne pogovarjamo o organizaciji dela? – je delavce zanimalo. Stimulativno nagrajevanje je bilo določeno le za šefe in ne za delavce – osebne ocene so nerealne – so očitali delavci. Že od leta 1983 ni polne zasedenosti, zakaj se zaposluje nove delavce, namesto da bi prerazporedili obstoječi kader? Delavci so tudi poudarili, da je kadrovske pristop neprimeren, saj bi se morali z vsemi delavci, ki so na tem spisku, prej pogovoriti. Podan je bil predlog, da naj bi se delavci med seboj dogovorili, kdo je dober in kdo slab.

Predstavnik občinskega sindikata Tone Majzelj pa je povedal, da v bežigradski občini še ni bilo poimenskega spiska, in da je ta spisak po zakonu neveljaven ter približal: »Če vodstvo podjetja ne ponudi druge rešitve razen priloge delovne spiska, to ni rešitev za kolektiv. Tako se z delavci ne more ravnati. Ali med vodilnimi ni nihče odveč?«

J. Votek
M. PRIMC

ISO

Odvisna podjetja

V konjiškem Isu nameravajo ustanoviti dve odvisni podjetji. Za eno od teh sta se že odločila združevalca sredstev in tehnologije – to sta velenjski Veplas in zreški Komet. Pri tem gre za program armiranih poliestrov za področja navtike, kampov in marin. Veplas daje tehnologijo in stroje ter garancijo za triletni odkup proizvodnje bodočega podjetja. Komet Zreče združuje kapital, Iso pa daje prostore in delovno silo. Obdržala naj bi se blagovna znamka Veplasa glede na to, da je ta firma poznana na trgu.

Drugo podjetje, ki ga ustanavlja Iso, pa bo proizvajalo stikalne aparate in sisteme za motorne pogone (motor control sistem-MCS). Za to podjetje kupujejo celotno tehnološko linijo od Siemens v zahodni Nemčiji (komplet orodja, preizkuševalno kontrolne naprave). Finančna konstrukcija je sestavljena tako, da podjetje zagotovi dve tretjini sredstev, ostalo pa sovlagatelji in podjetnik oziroma direktor. Del sredstev bo prispevala tudi občina Slovenske Konjice. Z obema projektoma bodo »štartali« tudi na republiška razvojna sredstva. Skupna naložba obeh projektov znaša okoli en milijon nemških mark.

Z uveljavitvijo oziroma s postavljanjem dveh novih podjetij bi tudi izpeljali dolgo- ročno programsko sanacijo Iso in na ta način zaposlili sedanji višek kadra iz obstoječega programa te naše konjiške delovne organizacije. V sedanjih razmerah, je povedal direktor Isa Alojz Kračun, objektivno ni možno zagotoviti dela več kot za približno sto delavcev in s tem tudi ne primerne dohodka.

»Zato je nujna tudi program- ska preusmeritev oziroma drugače povedano – delavcem je treba dati osnovo za ustvarjanje in delo kot neposredno skozi program in prostore; za poslovni uspeh pa bodo morali garantirati tisti, ki bodo te programe prevzemali.« Za prvo podjetje bodo podpisane pogodbe februarja letos, za drugo pa, kot pričakujejo, aprila ali maja, seveda pod pogoji, da bodo na red vse priprave za odločanje na delavskem svetu podjetja Iso. Za korak se v Iso odločajo predvsem iz naslednjih vzrokov:

- zaradi sedanje prevelike zmogljivosti oziroma zato, ker ni možno več prodati;
 - zaradi nevaležne branže oziroma, ker je preveč proizvajalcev in je zaradi tega zelo velika nelojalna konkurenca;
 - zaradi objektivnega zaostajanja v razvoju.
- »Upamo in želimo«, je še dodal direktor Kračun, »da bomo s temi usmeritvami uspeli in na ta način zagotovili delavcem delo in primeren dohodek.« Marija Primc

GOSPODARJENJE

Ali prinaša program zasuk

Po kratkotrajnem navdušenju konec lanskega in v začetku letošnjega leta prihaja streznitev. Zdaj lahko hladneje in racionalneje ocenjujemo, kaj nam prinaša Marković in kakšni so poslovni obeti za naprej. Poglavitni dogodki, ki opredeljujejo gospodarjenje na podjetniški ravni, so zlasti naslednji:

Umiranje rasti cen

Cene se po decembrskem 58- odstotnem (nekateri podatki kažejo celo na 85- odstotni) skoku v januarju postopoma umirjajo. Tudi laiku je seveda jasno, da o 1 odstotni mesečni inflaciji, ki jo je napovedal Marković v svojem decembrskem govoru, brez statistične čarovnije ne more biti govora, pa tudi nedavne ocene podpredsednika Pregla o 15- odstotni so verjetno le pobožna želja. Res pa je, da je opazen trend umirjanja inflacije. Vprašanje, ki se gospodarstvu, zlasti izvoznemu delu zastavlja, je, ali ne bo nadaljnje povečanje cen doma ob zamrznjenem tečaju dinarja nasproti marki povzročilo hudega upada rentabilnosti izvoznih poslov.

Zmanjševanje izvoza zaradi dohodkovne nepravilnosti bi se sicer lahko izognili, če bi uspeli obdržati na vajehtih količino denarja v obtoku, osebne dohodek in investicijsko potrošnjo doma. Če katerikoli od teh »jezov« popusti, se bo domače povpraševanje ponovno dvignilo in povzročilo preusmeritev blagovnih tokov s tujih na domači trg. V tem primeru bi Marković tvegale, da se devizne rezerve »stopijo« v potrošnji ali pa, da z novo devalvacijo dinarja nasproti marki ponovno vzpodbudi inflacijska pričakovanja ter pokoplje konvertibilnost.

Sprememba pogojev plačevanja pri izvozu na klirinsko področje bo prizadela vrsto jugoslovanskih izvoznikov, ki bodo morali poslej čakati na denar, ki so ga lani prejeli direktno od Narodne banke Jugoslavije. Kljub temu pa lahko ta ukrep pozdravimo kot začetek urejanja anomalij, saj je bil do zdaj izvoz na vzhod privilegirana oblika prodaje, ne le glede na konvertibilni izvoz, pač pa tudi glede na prodajo na domačem trgu.

Čeprav najnovejših podatkov o letošnjih gibanjih še ni, lahko rečemo,

da bo investicijska potrošnja še naprej padala. Od leta 1986 naprej se delež družbenega proizvoda za investicije stalno zmanjšuje in je dosegel kritično nizko točko. Podjetja, ki nudi trgu investicijske dobrine, mednje sodi tudi IMP, so že dalj časa kronično nezaposlena. Napoveduje pa se zmanjševanje obsega tudi v drugih dejavnostih. Zmanjševanje proizvodnje pomeni v naših pogojih tudi zmanjševanje stopnje izrabe zmogljivosti, v zadnjem času pa že prihaja do posameznih odpustov tako imenovanih tehnoloških in ekonomskih presežkov delovne sile. Napovedana »kampanja« stečajev ne- likvidnih in neperspektivnih podjetij bo samo še zmanjšala povpraševanje ter povzročila nadaljnje krčenje proizvodnje in zaposlenosti.

Za zaposlene je zamrznitev osebnih dohodkov prav gotovo najbolj boleča točka Markovičevega programa. Še posebej problematična pa je ponovno izvedba zamrznitve, saj ta »zamrzuje krivice«, nastale zaradi lanskega letnega (ne)pravočasnega prilaganja osebnih dohodkov na inflacijo. Čeprav se zdi omejevanje eksplozije plač neizogibno, pa sama tehnika močno smrdi po Mikuliču.

Zamrznitev osebnih dohodkov spremlja povečevanje davčnih obremenitev. Jasno je, da je država morala prevzeti breme sanacije bank, sicer bi dopustila zdrs velikega dela gospodarstva v popoln kaos. Način, po katerem je to storila, pa vsebuje močno regionalno prerazdelitev davčnih bremen ter s tem dohodka. Povečani so prometni davki, uvedeni novi davki za JLA, povečani nekateri neposredni davki in ponovno tudi necarinski stroški uvoza. Markoviću lahko očitamo, da prevzeta obveznost za sanacijo bank in s tem nerazvitih delov Jugoslavije ni pospremil na drugi strani z radikalnej- šim zmanjševanjem klasičnih državnih izdatkov – na primer za vojsko ter državno upravo. Povečanje davčnih obremenitev bo zato nujno pov-

zročilo destimulacijo komaj rojenega podjetništva, v perspektivi manjšo gospodarsko rast ter tudi manj denarja v državno blagajno.

Z zakonom o prometu družbenega kapitala je Marković napravil še en, sicer najbolj posrečen korak k razreševanju statusa družbene »nikogaršnje« lastnine. Dejstvo je, da v naših podjetjih niti zaposleni niti poslovod- stva niso zainteresirani za dobiček oziroma za povečanje lastniškega kapitala. Zato je čista utvara, da bo naslonitev obračunskega sistema na dobiček kot osnovni motiv gospodar- jenja, dala brez določitve lastnin- skega titularja kakršenkoli rezultat. Za ozdravitev jugoslovanskega gos- podarstva zato ni druge poti kot hitra, vendar s strani države usmer- jena in nadzorovana privatizacija, dopolnjena z nacionalizacijo oziroma podžaljenjem nekaterih specifičnih (posebej monopolnih) podjetij.

Nov zakon je sicer še zelo nejasen, nedorečen in kaže na določene ide- ološke kompromise reformskih avtorjev z dogmatiki v političnih in upravnih strukturah, kljub temu pa odpira možnosti odprodaje tudi t. i. slabih podjetij in je njihovo prestru- turiranje pred uvedbo stečajnega postopka. Po drugi strani pa gre le za začetek procesa in bo zakon gotovo kmalu doživel temeljite dopolnitve in popravke.

Bojkot

Bojkota sicer ne gre pripisati Mar- koviću, pomeni pa nedvomno do- datno oteževalno okoliščino za slo- vensko, pa tudi vse jugoslovansko gospodarstvo. Bojkot se ne izraža le v prekinitvah naročil in dobav, pač pa tudi v neplačevanju dobavljenega blaga, v izganjanju iz poslovnih prostorov v drugih republikah in nasil- nih, politično motiviranih odcipi- tavah poslovnih enot in delov podjetij v Srbiji.

V letu 1990 si po ocenah večine ekonomistov sicer lahko obetamo znižanje inflacije, kar pa ne bo po- menilo, da bomo živeli bolje. Cena gospodarske ozdravitve bo visoka, v skladu z resnico, da je odvajanje, v kateri hujše od njihovega uživanja.

UROŠ KORŽE

JOŽE CETINSKI

Smo in ostajamo montaža

Jožeta Cetinskega, sedanega direktorja Montaže iz Kopra – starim IMP-jevcem ni potrebno posebej predstavljati. Svojo poklicno pot je začel v Montaži in ji bil zvest ves čas z eno in polletno prekinitvijo. Pred odhodom iz Montaže k sosedom (Stavbeniku), kot sam pravi, je bil vodja komercialne. No, kot smo že zapisali, se je vmes v letu 1988 zaposlil v Stavbeniku v Kopru in se lanske leto novembra ponovno vrnil v Montažo – tokrat na mesto prvega človeka. Znano je, da je v tistem času zapustil Montažo dotedanji direktor Zorko Cerkenik. Na vprašanje, kaj je botrovalo ponovni vrnitvi, nam je odgovoril, da se kljub temu vmesnemu »odmoru« IMP-ju ni odtujil. Po krizi, ki je nastopila sredi lanskega leta, ko je odstopilo takorekoč celotno vodstvo, se je po pogovorih z delavci in s starim vodstvom brez pomislekov odločil in se vrnil v Montažo.

Montaža je v drugi polovici lanskega leta ostala takorekoč brez vodstva. Res je sicer, da je bila vaša prekinitve zaposlitve sorazmerno kratka, v kakšni meri vam je uspelo ohraniti kontinuiteto dela in konsolidirati vodstveno ekipo, ki je navsezadnje najpomembnejša za uspešno delo podjetja?

»V tem trenutku se ni umestno spuščati nazaj in kakorkoli ocenjevati tisto kar se je zgodilo. Mislim tudi, da bi bilo nepošteno. Sam sem se odločil za kandidaturu na direktorsko mesto, ker sem se še zmeraj počutil IMP-jevca. Kot ste že omenili, smo morali najprej konsolidirati vodstvo. Res je sicer, da nismo razrešili vseh problemov, vendar smo le dobili na ključna mesta ustrezne strokovne ljudi. Trije sicer opravljajo svoje dolžnosti kot vršilci dolžnosti, toda po izteku tega obdobja jih bomo imenovali na vodilna delovna mesta. Če se povrnem v zgodovino, moram ugotoviti, da smo imeli v preteklosti precej problemov s tehničnimi direktorji. No, tokrat se nam je po dolgem času prvič zgodilo, da smo na ta položaj imenovali človeka, ki se je profesionalno oblikoval v Montaži. Ob predlaganju za vršilca dolžnosti je dobil tudi podporo kolektiva.«

Postopnost in učinkovitost

V katero smer se bo usmerila Montaža? Ali kakšna je vaša poslovna filozofija?

»V prvi vrsti smo montažna organizacija in tako se bomo v prihodnje obnašali in organizirali. Temu ustrezni morajo biti tudi rezultati. Sam se ne nagibam k nekim revolucionarnim spremembam oziroma h obračunju vsega na glavo. Toda nekatere cilje smo jasno definirali in določili roke za njihovo izvedbo. Povedati moram, da so ti roki sorazmerno kratki. Predvsem bo prišlo do sprememb in je v tehnični službi že prišlo. V tem času smo jasno razdelali obračun norm za opravljena dela. S tem smo začeli z začetkom letošnjega leta. Za izvedbo so zadolženi vodilni monterji in operativci. Tako so postale norme sestavni del obračuna osebnega dohodka.

Naslednji cilj, ki ga mislimo uresničiti do konca prvega četrtletja je prerezporeditev ljudi na ustrezna delovna mesta. Uporabil bom staro frazo »pravi ljudje na prava mesta«. Poglejte, dogaja se, da so ljudje na takšen ali drugačen način prišli na določena delovna mesta in dela, ki jih ne opravljajo ali pa slabo opravljajo. Vzemiva npr. vodilne monterje, ki so brez monterjev. Čeprav je jasno, kaj pomeni vodilni monter, ima le-ta nalogo voditi in organizirati delo določene skupine. Ob tem pa bomo opustili vso spremljajočo dejavnost, ki ni v našem okviru.«

Iz povedanega izhaja, da ste se odločili za pozitivno kadrovsko selekcijo. Ali to pomeni, da se srečujete z višji delavcev?

»Nedvomno drži, da presežek delavcev obstaja v vseh službah, toda zaenkrat je težko govoriti o konkretnih številkah. Vendar s tem in samo na tak način te selekcije ne bomo opravili. Potrebna je še cela vrsta aktivnosti, da bomo prišli do dejanske pozitivne selekcije. Kajti, če mehanizmi, ali strategija ni dobro zastavljena, se lahko zgodi, da pri demu do negativne selekcije, kar

pa ni cilj. To bi pomenilo v novih pogojih gospodarjenja začetek kopanja jame. Eden od osnovnih problemov, ki ga moramo razrešiti, je nagrajevanje. Najprej bo potrebno spremeniti razmerje v nagrajevanju, saj je razmerje v osebnih dohodkih pri nas 1:3, 1. To pa kaže, da je vodstvo slabo plačano. Naslednji korak, ki ga bomo naredili v začetku naslednjega četrtletja, je prehod na tajno nagrajevanje. Eno od izhodišč, ki omogoča ta prehod, je prej omenjeno obračunavanje norm. Naslednji instrument, ki bo to omogočal, so t. i. mesečni izkazi podjetja. Kot vam je znano, smo v Montaži razvili programsko premo za sprotno spremljanje vseh rezultatov poslovanja na ravni podjetja, kot tudi na posameznih objektih. Takšen način spremljanja dogajanja pa nam bo omogočalo sprotno ocenjevanje uspešnosti skupin in služb na vseh ravneh v podjetju.«

Ali boste uporabili za izhodišče obstoječi sistem nagrajevanja v IMP-ju?

»Ne mislim, da je ta metodologija za nas neustrezna. Prenešal sem že pobudo generalnemu direktorju Borisu Gavzovi, da bi dal pobudo in koordiniral akcijo montažnih organizacij za izdelavo enotnih kriterijev za nagrajevanje. Vztrajam, da nam to izdelava neodvisna institucija – po možnosti tuja. To pa zato, ker tudi naša stroka ni bila sposobna narediti tega preobrata iz enega ekstreme v drugega. Če pa ta pobuda ne bo sprejeta, bomo sami najeli ustrezno strokovno institucijo, ki nam bo pripravila ustrezno metodologijo za nagrajevanje – boljše plače.«

Dela v tujini

Omenili ste eno od pobud, danih generalnemu direktorju. Zanima me, kaj vam pomeni, bolje rečeno, kaj pričakujete od nove organiziranosti IMP-ja?

»Kot vse kaže, gre za zelo rahlo obliko povezave IMP-ja. Toda mi pričakujemo, da nam bo IMP r. o. še naprej skrbel za zaposlitev približno ene petine zmogljivosti v tujini. To ne trdim na pamet. Ne glede na obliko povezave je le potrebno poudariti zgodovinsko komponento. V tem trenutku nismo sposobni samostojno nastopati na tujih trgih, ker nismo tako organizirani in ustrezno kadrovsko zasedeni. Zato pričakujem, da bo Inženiring opravljal to funkcijo še naprej, tudi zaradi tega, ker smo monterji v preteklih 20-ih letih dali Inženiringu pooblastila, mu strokovno pomagali in mu s tem dali možnost poslovne in strokovne uveljavitve v tujini. Ob tem pa mora upoštevati, da se je uveljavil na račun kakovostno opravljenih del monterjev, ki smo se pojavili v tujini.«

Italija

Kaj pa italijansko tržišče?

»V preteklosti je bilo to tržišče za montažo dokaj zaprto. Problem so predstavljala predvsem delovna dovoljenja, toda v zadnjem času se je položaj bistveno spremenil. Italijani se sami srečujejo s pomanjkanjem delovne sile, zato se to tržišče zmeraj bolj odpira. Lahko povem, da smo skupaj že pridobili in posel v Trstu. Poleg tega pa imamo že razgovore še o nekaterih poslih z inženiring hišami v Italiji, predvsem v Julijski krajini, kjer so nam pripravljene oddati dela.

Mislim, da se nam bo to tržišče odprlo, ker smo cenovno ugodni. Ob tem pa moram opozoriti na še eno prednost, na cene materialov. Ugotovili smo namreč, da so materiali v Italiji cenejši kot naši.«

Prej ste ugotavljali, da ste preveliki, ali to pomeni, da na domačem trgu ni dovolj posla?

»Odkrito povedano, zasedenost z deli v zadnjih dveh mesecih ni najboljša. Nekaj monterjev celo koristi letne dopuste. Vseeno pa moram povedati, da to ni samo posledica pomanjkanja dela. Dela imamo pridobljena, toda na dveh večjih naložbah, ki bosta zaposlili precejšen del naših zmogljivosti, se je začetek del nepredvideno zavlekel, to pa pomeni določen izpad. Sicer pa so ti meseci za nas že nekaj časa kritični. Če poskušam oceniti našo zasedenost, mislim, da ne bi smeli imeti večjih problemov ob zaposlitvi določenega števila delavcev v tujini ter z za-

sedenostjo in s poslovanjem v letošnjem letu. Območno pa je v največjem razmahu naložena dejavnost na goriškem območju. Najslabše pa je trenutno na postonjskem območju. Eden od naših večjih problemov pa je vezanost na slovensko obalo, kjer letos ni večjih naložb v turizem. Na hrvaško Istro pa žal ne moremo prodreti, čeprav smo bili tam v preteklosti že prisotni, ker se je tu uveljavilo gradbeno podjetje Medimurje iz Čakovca, ki je zaenkrat konkurenčno in ima tudi svojo montažno dejavnost.«

Razvoj

Prej ste omenili, da ste montažna organizacija, in da boste pri tej osnovni dejavnosti tudi ostali, to pomeni da ni moč pričakovati preusmeritve ali razvoja?

»Jasno je, da v današnjih časih ni moč ostati izrazito na ekstenzivni montažni dejavnosti. V tem trenutku je razvojni oddelek združen s projektivo predvsem zaradi pomanjkanja kadrov. Vendar bomo postopoma oblikovali tudi samostojni razvojni oddelek. V tem trenutku si odpiramo tudi nekatere možnosti za proizvodno dejavnost. V prvi polovici tega meseca bomo podpisali z italijanskim partnerjem pogodbo o dobavi in prodaji in-

fra grelcev na našem tržišču. Dolgoročno obstaja možnost proizvodnje teh grelcev. S prodajo grelcev bomo začeli že ta mesec.

Določen razvojni napredek je bil narejen tudi v montažni dejavnosti. Ukvarjati smo se začeli s tehnološkimi inštalacijami. Res je sicer, da je bila to precej grenka, vendar dobrodošla izkušnja, ki bo v prihodnje še donosna. Jasno pa je, da bo potrebno na tem področju pridobiti znanje in ljudi dodatno izobraževati na vseh ravneh.«

Določene spremembe pripravljamo tudi v poslovanju. Odločili smo se, da bomo pretežni del poslovanja predvsem pa vitalne dele npr. obračune, kalkulacije, pokalkulacije, prenesli na osebne računalnike. Tako bomo v velikem sistemu ohranili samo nekatere operacije.

Izobraževanje

Nekajkrat ste omenili izobraževanje, ali imate kakšen sistematičen program izobraževanja?

»Najprej se bom dotaknil kadrovskih problemov. Strokovno še nismo najbolje zasedeni, predvsem nam primanjkuje strokovnega kadra. Upam, da bomo postopoma te vrzeli zapolnili. Ne glede na te probleme, pa je cilj, da zaživi funkcionalno izo-

brazevanje vseh delavcev. Razmišljam celo v tej smeri, da bi za posamezne skupine določili število ur ali dnevov letno za izobraževanje. Začeli smo s tečaji tujih jezikov angleščine in italijanščine, spodbujamo pa tudi šolanje ob delu. Za vodilne smo pripravili predavanje o novih pogojih gospodarjenja. Že prej sem omenil zaposlovanje inženirskega in ekonomskega ali komercialnega kadra. Naš cilj je, da jim ob zaposlitvi tudi omogočimo izobraževanje in šolanje – tako doma, kot tudi v tujini.«

Uspešno in suho

Za konec se še dotakniva poslovnega rezultata v lanskem letu.

»S konkretnimi podatki še ne razpolagam, vendar ocenjujem, da bomo leto zaključili uspešno, torej z dobičkom. Nekoliko slabši rezultat poslovanja pa pričakujemo v prvih treh mesecih letošnjega leta, zaradi že omenjenih razlogov. K temu naj dodam, da pričakujem, da se bomo v kratkem času v regiji uspeli dogovoriti tudi o evropskem ali deljenem delovnem času, kar bi za nas pomenilo en korak naprej. Hkrati bomo tudi takoj, ko bo zakonsko možno, prešli z 42-urnega delovnika na 40-urnega.«

J. VOTEK

DENAR

Življenje z inflacijo

Živimo v času velikih sprememb in nasprotij. To kar je bilo še včeraj nemogoče, je danes resnica!

Le kdo si je lahko lansko leto predstavljal, da bo dinar kar čez noč postal konvertibilen. To, kar smo slišali iz ust Markovića v sredini lanskega decembra, se nam je zdelo kot pravljica.

Skoraj pozabili smo na nizke obrestne mere (5 odstotkov, 7,5 odstotka, 10 odstotkov in 20 odstotkov). Nič čudnega! Inflacija je v posameznih mesecih v lanskem letu dosegla stopnje vse tja do 23.000 odstotkov (triindvajsetisoč), preračunano na letni nivo. Še uradna politika se je ustrašila teh silnih odstotkov, zato se je zatekla k predpisovanju in objavljanju mesečnih stopenj inflacije (da bi izgledalo manj). Zatiskanje oči nam ni prav nič pomagalo!

V naslednji preglednici objavljam stopnje rasti drobnoprodajnih cen (indeksna stopnja), revalorizacijske obresti (R) in eskontno stopnjo Narodne banke:

	Revalorizacijska obrestna mera letna	Indeksna stopnja letna	Eskontna stopnja mes. letna	mesečna st. rasti cen na drobno mes.
01. 01. 89-31. 01. 89	339,57%	402,70%	13,8%	14,7%
01. 02. 89-28. 02. 89	497,66%	1.193,67%	14,9% (8/89)	21,7
01. 03. 89-31. 03. 89	909,78%	637,86%	21,9% (16/89)	18,5 (23/89)
01. 04. 89-30. 04. 89	688,69%	1.629,51%	19,6% (25/89)	26,4 (27/89)
01. 05. 89-31. 05. 89	1.477,57%	1.088,95%	26,8% (32/89)	23,4 (33/89)
01. 06. 89-30. 06. 89	1.191,22%	2.288,78%	28,4% (37/89)	29,8 (38/89)
01. 07. 89-31. 07. 89	2.056,35%	2.368,72%		31,3 (47/89)
01. 08. 89-31. 08. 89	2.368,72%	1.780,54%		28,3
01. 09. 89-30. 09. 89	1.973,76%	11.690,10%		48,0
01. 10. 89-31. 10. 89	10.008,68%	8.238,61%		45,6 (67/89)
01. 11. 89-30. 11. 89	9.563,40%	7.274,03%	48,0% (70/89)	42,4 (80/89)
			(od 11. 11. do 30. 11. 89)	
01. 12. 89-31. 12. 89	6.318,84%	23.066,08%	44,5% (78/89)	58,8 (02/90)
01. 01. 90-				23,4 (84/89)

Kako nepripravljen je bil zakonodajalec, kaže tudi, kako neprožno in z zamudo se je odzival na vsebinske zahteve gospodarstva. Tu mislim predvsem na različne matematične metode obračuna, ki jih je predpisoval z veliko zamudo (konformni način obračuna, pripis R in r, eskont menic od, nad in pod 100 in dr.) Najlepši primer kaosa na tem področju pa so predstavljale zamudne obresti in način računanja le-teh. Iz te silne zmešnjave se ne znajdejo niti sodišča, ko pa se izračuni zamudnih obrestí ob uporabi istih stopenj, vendar različnih postopkov, razlikujejo tudi za več kot 500 odstotkov.

V tako zapletenih razmerah je

bilo gospodarjenje bolj podobno čarovništvu, kot pa resnemu delu!

V razvoju se ni skoraj nič vlagalo, osnovni motiv gospodarjenja je bilo zgolj golo preživetje. Kar naenkrat je postalo najvažnejše opravilo – dvigovanje cen, saj so imeli vsi težave, ki so zamudili pravočasno dvigniti cene. Varčevanja skorajda nismo poznali, tako v gospodarstvu, kot v privatnem življenju zaradi pričakovanih podražitev. Dinarsko varčevanje se je pretapljalo v devizno, čeprav so se tudi na tem področju dogajali nerazumljivi skoki. Pa si pogledmo gibanje tečaja DM in US\$ v primerjavi z revalorizacijsko in indeksacijsko stopnjo:

Primerjava glede na indeksacijsko stopnjo:

II. TEČAJ US\$				Večmesečna dispariteta tečaja US\$					
prodajni tečaj US\$		Verižni indeks tečaja	Verižni indeks obresti	Mesečna dispariteta tečaja US\$ z glavn. brez gl.	Razdobje	Indeks pov. teč.	Indeks zviš. obr.	z glav.	brez gl.
31. 12. 88	5.135,83	100,00	100,00	--					
31. 01. 89	5.973,98	116,32	113,40	2,57	jan/dec	116,32	113,40	2,57	21,79
28. 02. 89	7.056,13	118,11	114,70	2,98	feb/dec	137,39	130,07	5,63	24,34
31. 03. 89	8.911,06	126,29	121,70	3,77	mar/dec	173,51	158,30	9,61	26,10
30. 04. 89	10.538,68	118,27	118,50	(0,20)	apr/dec	205,20	187,58	9,39	20,12
31. 05. 89	14.336,99	136,04	126,40	7,63	maj/dec	279,16	237,10	17,74	30,67
30. 06. 89	17.384,16	121,25	123,40	(1,74)	jun/dec	338,49	292,58	15,69	23,84
31. 07. 89	22.321,08	128,40	129,80	(1,08)	jul/dec	434,61	379,77	14,44	19,60
31. 08. 89	29.819,00	133,59	131,30	1,75	avg/dec	580,61	498,64	16,44	20,56
30. 09. 89	36.906,00	123,77	128,30	(3,53)	sep/dec	718,60	639,76	12,32	14,61
31. 10. 89	48.001,00	130,06	148,00	(12,12)	okt/dec	934,63	946,84	(1,29)	(1,44)
31. 11. 89	77.735,00	161,94	145,60	11,23	nov/dec	1.513,58	1.378,60	9,79	10,50
31. 12. 89	118.337,00	152,23	142,40	6,90	dec/dec	2.304,15	1.963,12	17,37	16,30

II. TEČAJ DM	prodnj indeks tečaja DM	Verižni indeks tečaja	Verižni indeks obresti	Mesečna dispariteta tečaja DM		Razdobje	Večmesečna dispariteta tečaja DM		
				z glavn.	brez gl.		Indeks pov. teč.	Indeks zviš. obr.	z glav. brez gl.
31. 12. 88	2.869,18	100,00	100,00	-	-	jan/dec	112,08	113,40	(1,17) (9,87)
31. 01. 89	3.215,70	112,08	113,40	(1,17)	(9,87)	feb/dec	134,33	130,07	3,28 14,18
28. 02. 89	3.854,26	119,86	114,70	4,50	35,09	mar/dec	163,84	158,30	3,51 9,52
31. 03. 89	4.700,99	121,97	121,70	0,22	1,24	apr/dec	196,35	187,58	4,67 10,01
30. 04. 89	5.633,59	119,84	118,50	1,13	7,23	maj/dec	251,12	237,10	5,91 10,22
31. 05. 89	7.205,04	127,89	126,40	1,18	5,66	jun/dec	309,29	292,58	5,71 8,67
30. 06. 89	8.874,00	123,16	123,40	(0,19)	(1,01)	jul/dec	415,13	379,77	9,31 12,64
31. 07. 89	11.910,93	134,22	129,80	3,41	14,84	avg/dec	532,52	498,64	6,80 8,50
31. 08. 89	15.279,05	128,28	131,30	(2,30)	(9,66)	sep/dec	688,86	639,76	7,67 9,10
30. 09. 89	19.764,52	129,36	128,30	0,82	3,73	okt/dec	909,55	946,84	(3,94) (4,40)
31. 10. 89	26.096,49	132,04	148,00	(10,79)	(33,26)	nov/dec	1.512,91	1.378,60	9,74 (10,50)
31. 11. 89	43.408,08	166,34	145,60	14,24	45,48	dec/dec	2.443,38	1.963,12	24,46 25,78

Primerjava glede na indeksacijsko stopnjo:

II. TEČAJ US\$					Večmesečna dispariteta tečaja US\$				
prodajni tečaj US\$		Verižni indeks tečaja	Verižni indeks obresti	Mesečna dispariteta tečaja US\$ z glavn. brez gl.	Razdobje	Indeks pov. teč.	Indeks zviš. obr. z glav.	brez gl.	
31. 12. 88	5.135,83	100,00	100,00	-	jan/dec	116,32	114,70	1,41	11,20
31. 01. 89	5.973,98	116,32	114,70	1,41	feb/dec	137,39	139,59	(1,58)	(5,56)
30. 02. 89	7.056,13	118,11	121,70	(2,95)	mar/dec	173,51	165,41	4,89	12,37
31. 03. 89	8.911,06	126,29	118,50	6,57	apr/dec	205,20	209,08	(1,86)	(3,56)
30. 04. 89	10.538,68	118,27	126,40	(6,44)	maj/dec	279,16	258,01	8,20	13,38
31. 05. 89	14.336,99	136,04	123,40	10,24	jun/dec	338,49	334,90	1,07	1,53
30. 06. 89	17.384,16	121,25	129,80	(6,58)	jul/dec	434,61	439,72	(1,16)	(1,50)
31. 07. 89	22.321,08	128,40	131,30	(2,21)	avg/dec	580,61	564,16	2,92	3,54
31. 08. 89	29.819,00	133,59	128,30	4,12	sep/dec	718,60	834,95	(13,94)	(15,83)
30. 09. 89	36.906,00	123,77	148,00	(16,37)	okt/dec	934,63	1.215,69	(23,12)	(25,19)
31. 10. 89	48.001,00	130,06	145,60	(10,67)	nov/dec	1.513,58	1.731,15	(12,57)	(13,34)
30. 11. 89	77.735,00	161,94	142,40	13,73	dec/dec	2.304,15	2.749,06	(16,18)	(16,80)
31. 12. 89	118.337,00	152,23	158,80	(4,14)					

Primerjava glede na indeksacijsko stopnjo:

Primerjava glede na indeksacijo stopno:						
II. TEČAJ DM	prodnj tečaj DM	Verižni indeks tečaja	Verižni indeks obresti	Mesečna dispariteta tečaja DM z glavn. brez gl.	Razdobje	Večmesečna dispariteta tečaja DM Indeks pov. teč. zviš. obr. z glav. brez gl.
31. 12. 88	2.869,18	100,00	100,00	-	jan/dec	112,08 114,70 (2,79) (17,84)
31. 01. 89	3.215,70	102,08	114,70	(2,29) (17,84)	feb/dec	134,33 139,59 (3,27) (13,28)
28. 02. 89	3.854,22	119,86	121,97	(5,13) (8,49)	mar/dec	163,84 165,41 (0,95) (2,40)
31. 03. 89	4.700,99	121,97	118,40	(5,19) (24,86)	apr/dec	196,35 209,08 (6,09) (11,67)
30. 04. 89	5.633,59	119,84	126,25	(2,93) (18,75)	maj/dec	258,12 258,12 (0,00) (2,67)
31. 05. 89	7.205,04	127,89	123,40	3,64 19,21	juni/dec	309,29 334,90 (7,55) (10,90)
30. 06. 89	8.874,00	123,16	129,08	(5,11) (22,27)	juli/dec	415,13 439,72 (5,59) (7,24)
27. 07. 89	11.910,93	134,22	131,30	2,23 9,34	avg/dec	532,52 564,50 (5,61) (6,82)
31. 08. 89	15.279,05	128,28	128,02	(0,03) 0,08	sep/dec	688,86 834,95 (17,16) (19,88)
30. 09. 89	19.764,52	129,36	145,00	(12,60) (38,84)	okt/dec	909,55 1.215,69 (25,18) (27,44)
31. 10. 89	26.096,49	132,04	148,60	(9,32) (29,74)	nov/dec	1.512,91 1.731,15 (22,61) (13,38)
31. 11. 89	43.408,08	166,34	142,40	16,81 56,45	dec/dec	2.443,38 2.749,06 (11,12) (11,54)
31. 12. 89	70.105,00	161,50	158,80	1,70 4,60		

SINDIKAT

Neodvisnost in moč ali nemoč

Aktivnosti sindikata se na republiški ravni odvijajo z bliskovito naglico. V zadnjih dveh mesecih smo bili priče vrsti aktivnosti, ki naj bi bile usmerjene k zaščiti delavca, zaščiti njegovega položaja na trgu delovne sile. Skratka, sindikat se je oklical za neodvisnega, seznanil nas je z osnutkom okvirne delovne pogodbe. Vse lepo in prav. Toda nekaj ne kaže zanemariti, vseh teh »jurišev« ne bo mogoče dobiti na globalni ravni. Res je sicer, da nekateri problemi niso povsem razrešeni (npr. titular družbene lastnine). Toda prej ali slej bo potrebna aktivnost in pridobitev legitimetete sindikata na mikro ravni – torej na ravni podjetja. Glede na zgodovinsko hipotezo samouprave je v tem prehodnem obdobju moč pričakovati izbruh konflikta med delavci in vodstvi podjetij. Dejstvo namreč je, da avtonomni sindikati v podjetju preprosto pomenijo institucionalizacijo industrijskega konflikta. Ti konflikti pa so lahko katastrofalni, toda nujni za prehod v kooperativne odnose med sindikati in vodstvom, kot je to npr. na Japonskem.

Do avtonomije je še daleč

Ne gre za pisarijo na pamet, zato bom poskušal nekatere gornje trditve podkrepiti z empiričnimi podatki z raziskovanj dr. Vladimirja Arzenška. Na prvi pogled je res, da je formalno članstvo delavcev v sindikatu skoraj stoo odstotno. Vendar je veliko delavcev trdilo, da niso člani sindikata. V letu 1981 je bilo kar tri petine takih. Medtem, ko je aktivnih članov sindikata med od 9 do 18 odstotkov (seveda v različnih časovnih obdobjih). Zanimiv je podatek o aktivnosti sindikata s strani vodstvenih in vodilnih delavcev, od katerih jih je (res v davnih sedemdesetih letih) samo en odstotek izjavil, da niso člani sindikata, medtem ko jih je kar tri četrtine izjavilo, da so aktivni člani sindikata. Kot protutež temu podatku navajamo nekvalificirane delavce, od katerih jih je leta 1981 kar 90 odstotkov povedalo, da niso člani sindikata.

Kje so vzroki za tako nizko pripadnost delavcev sindikatu, ki se iz leta v leto povečuje? Nedvomno je prvi in poglavitni razlog za tako nizko pripadnost delavcev sindikatu v premajhnem vplivu sindikata v podjetju. To navsezadnje potrjuje tudi raziskava o strukturi moči, ki je pokazala, da imajo samo nekvalificirani delavci manjši vpliv od sindikata. Na nek način to potrjuje tudi število aktivnih vodilnih in vodstvenih delavcev v sindikatu.

Usklajenost interesov

Kje iskati razloge za pasivnost članstva? Kot kaže, sindikat do sedaj ni bil tisti, v okviru katerega bi lahko delavci uveljavljali svoje interese, hkrati pa ni imel dovolj kontra moči v odnosu na dominantno skupino v podjetju. Nedvomno so dovolj zgovoren

dokaz za to tudi številne agonije, pred katerimi so se znašli delavci v podjetjih, ki so v krizi ali celo pred propadom. Vse raziskave kažejo, da so interesi funkcionarjev sindikata bolj usklajeni z interesi vodstev oziroma uprav kot z interesi delavcev. Več kot polovica delavcev je namreč prepričanih, da so njihovi interesi drugačni kot pa interesi funkcionarjev sindikata. Skratka, sindikat bo na nek način moral preskočiti značilnost v naših delovnih organizacijah, v katerih ima neformalna skupina, ki jo sestavljajo vodilni, funkcionarji samoupravnih organov in političnih organizacij v svojem zakupu vpliv in moč. Sindikat mora, kot pravijo delavci, predstavljati njihove interese proti interesom vodstva podjetja. Nenazadnje je podjetniška reorganizacija sindikata nujna v smislu zagotovitve svoje legitimnosti, kajti vse bolj sili v ospredje prepričanje, da se bodo pogodbe podpisovale na ravni podjetij, kjer naj bi v imenu delodajalcev podpisoval te pogodbe direktor, s strani delavcev pa sindikat podjetja. Pri tem velja v ponazoritev opozoriti na eno izmed zank v kolektivni pogodbi, kjer piše, da veljajo kolektivne pogodbe za vse zaposlene delavce, ne pa za direktorje oziroma nekatere delavce s posebnimi pooblastili.

Vsebinski zasuk

Podatki, ki sem jih navajal zgoraj, nedvomno držijo, pa naj je to komu vseh ali ne, zato je nedvomno nujen zasuk vsebine delovanja sindikata, da bo količnik pripravljen na spremenjene odnose. Žal pa lahko ugotovimo, da IMP-jev sindikat kljub vsem peripetijam ob reorganizaciji sistema ni bil sposoben zavzeti jasnih stališč. Še bolj točno, bil je povsem pasiven, kot da ne gre za delavski problem. Prav tako ni bil niti toliko agilni, da

bi si zagotovil vsaj en glas v bodoči skupščini sistema. Pustimo sedaj to ob strani in se vrnimo k že prej navajanim rezultatom raziskave.

Interesi

Navadimo še nekatere podatke, ki kažejo na položaj delavcev v naših podjetjih, hkrati pa lahko služijo kot izhodišče za novo platformo aktivnosti sindikata. Najprej se dotaknimo socialne izolacije in nezaupanja v okolje. Arzenšek se v tem primeru poslužuje mednarodnih primerjav in ugotavlja, da je v slovenskih podjetjih izolacija v medsebojnih odnosih eden večjih problemov. V naših podjetjih je skoraj polovica delavcev, ki pravijo, da se počutijo osamljene, medtem ko je v Franciji takih le 21 in v ZDA le 10 odstotkov. Zanimivo je tudi, da se niti podjetniški funkcionarji ne počutijo manj osamljene. Podatek, ki ne preseneča, se pa odraža ravno v teh časih sprememb. Če bi delali podobno analizo v sedanjem trenutku, bi bila ta osamljenost, ki jo lahko povežemo tudi z negotovostjo, bistveno višja.

Temu ob bok postavimo še podatke o motivih. Med delavci je najpomembnejši motiv stalna zaposlitev, dobri sodelavci, osebni dohodki in dobri predpogovori. Pri administrativnih delavcih prevladujejo stalna zaposlitev in dobri sodelavci, dobri predpogovori in zanimivo delo. Pri strokovnjakih so pomembni dobri sodelavci, sodelovanje pri odločanju o delu, zanimivo delo, stalna zaposlitev in odločanje o načinu opravljanja dela. Medtem ko postavljajo vodilni na prvo mesto dobre sodelavce, sodelovanje pri odločanju o delu, zanimivo delo, dobre predpogovori in sprejemanje idej pri delu. Presenetljivo je, da se motivi, ki se po mnenju Arzenška tičejo avtonomnega položaja posameznika v podjetju, samoupravljanje, izražanje osebnosti in napredovanje in delo, ki je cenjeno, sploh ne pojavljajo med pomembnimi. Naj zaključim, nedvomno smo v času, ko bo sindikat (ta pa mora biti avtonomen) moral presekat obstoječo oligarhijsko strukturo moči, v kateri dominira industrijska birokracija nad delavskimi sveti in sindikati. Kajti, sicer se bo zgodilo, da bo delavce v njihovem imenu prodajal nekdo drug. Skratka, nujna je deblokada avtonomne sindikalne aktivnosti. Sicer bodo stresli hudi. J. Votek

IZOBRAŽEVANJE

»Koristna naložba«

Izobraževanju v zadnjem času nismo namenili kakšne posebne medijske pozornosti, čeprav gre pri tem za nadvse pomemben dejavnik gospodarskega razvoja. V ponazoritev navajamo nekaj podatkov. Po Schultz znaša profit od kapitala, vloženega v izobraževanje od 9 do 14 odstotkov letno, po Denisonu pa je šlo v letih od 1929 do 1957 42 odstotkov rasti nacionalnega proizvoda na prebivalca na račun izobraževanja. Po Makaroviču je naložba v izobraževanje 3,5 krat bolj zanimiva kot v fizični kapital. In če k temu dodamo, da v industrijsko razvitih državah posvečajo podjetja veliko pozornost osnovnemu fondu izobrazbe in njegovemu stalnemu obnavljanju in večanju. Kazalec te pozornosti je dopolnilno izobraževanje. Dodatno izobraževanje je za večino delavcev obvezno, ker je možnost napredovanja in večanja plače odvisna od permanentnega izobraževanja. Nemško gospodarstvo namenja za takšno izobraževanje letno dve milijardi mark. Sedaj pa preidimo na IMP. Žal pri nas o tem skorajda ne razmišljamo. Vzroki so na eni strani v nerazviti kadrovske funkciji, na drugi pa kljub delovanju izobraževalnega centra v njegovi neprilagodljivosti. Preprosto se mi zdi, da so njegovi programi zastavljeni vse preveč ad hoc in ne izhajajo iz dejanskih potreb, in če hočete strukturiranosti IMP-ja. Nedvomno pa predstavljajo določeno blokado sami vodilni, ki ciljev svojih podjetij ne zastavljajo razvojno, ampak še zmeraj ekstenzivno.

Montaža Maribor

Pustimo sedaj ob strani razglabljanje o izobraževanju na sistemski ravni in se ga lotimo na konkretni podjetniški ravni. Namen tega zapisa je torej predstaviti izobraževalni program mariborske Montaže, ki se je v letošnjem letu lotila sistematičnega izobraževanja na vseh ravneh. Marija Servatzy, ki na nek način skrbi za izvedbo programa izobraževanja, nam je povedala, da je prišla pobuda o sistematičnem izobraževanju od vodstva delovne organizacije, predvsem od direktorja in tehničnega direktorja. Kot ugotavlja, je ravno podpora ožega vodstva jamstvo za uspeh celotnega programa, ki naj bi postal stalna praksa in ne enkratna kampanjska akcija.

Tečaji

Začetek sistematičnega izobraževanja, oziroma širjenja izobraževalnega programa predstavljajo tečaji tujih jezikov. Organizirali so začetni tečaj nemškega jezika, v letošnjem letu pa že potekata nadaljevalni in začetni tečaj. Poleg nemščine so organizirali tudi začetni tečaj ruskega jezika, ki je bil povezan predvsem z deli v Sovjetski zvezi. Cilj tega tečaja je bil predvsem v pridobitvi osnov tega jezika. Kot je povedala Marija Servatzy, je zelo velik odziv za nemški jezik in se že pojavljajo zahteve po tretji stopnji tečaja in začetnem tečaju angleškega jezika. Vse tečaje so organizirali sami z vrhunskimi predavatelji.

Kot nam je povedala naša sogovornica, so se za to odločili predvsem zaradi možnosti prilagajanja predavateljev njihovim zahtevam. Ti tečaji potekajo zelo intenzivno – celo trikrat tedensko in se bodo zaključili sredi marca. Pozneje bi bila nemotena izvedba tečaja, ker se poveča zaposlenost, čeprav vsi tečaji potekajo zunaj delovnega časa.

Vodenje in stroke

Vzporedno s programom tečajev tujega jezika so pripravili program usposabljanja za monterje, srednje vodilne in vodstvene delavce. Ta program je zastavljen celovito, saj obsega poleg usposabljanja za vodenje in delo z ljudmi tudi povsem strokovno izobraževanje. Za vodje montaž in operativce so pripravili predavanja o vodenju in medosebnih odnosih, v tem času pa tečejo enaka predavanja za skupine vodilnih monterjev. Ta del programa je izvedel mag. Emil Smrekar. Iz samega programa pa ni izvzeta niti vodilna ekipa, ki naj bi ji predaval Andrej Cetinski in sicer o prilagajanju poslovne politike ukrepom ekonomske politike. Poseben program so pripravili tudi za komercialne delavce, predvsem delavce v prodaji.

V izobraževalni proces bodo vključeni tudi monterji, ki jih bodo seznanili s tehnološkimi novitetami in sploh z ostalimi novostmi s področja stroke. Hkrati pripravljajo strokovna predavanja o opremi, ki jo vgrajujejo, o domači in tuji. Po bese-

dah Marije Servatzy že dosedanje izkušnje kažejo zelo pozitiven odziv med udeleženci posameznih izobraževalnih programov. Ena od najbolj pozitivnih izkušenj je aktivno vključevanje udeležencev seminarjev v diskusijo in posredovanje svojih izkušenj ter opozarjanje na slabosti. V Montaži namreč opažajo, da so tovrstne oblike izobraževanja in odpiranje problemov bolj učinkoviti kot sestankovanja, kjer so ljudje ponavadi tihi in se podreajo avtoritetam voditeljev.

Namesto dopustov seminarji

Vsi rezultati in pozitivne izkušnje izobraževanja so jih spodbudili k pripravi posebnih programov za monterje in ostale, ki bodo daljši, npr. en teden ali deset dni. Tako so se že dogovorili, da v prihodnje v primeru premajhne zaposlenosti ljudi ne bodo več pošiljali na dopuste, ampak bodo te »mrtve teke« izkoristili predvsem za strokovno izpopolnjevanje. Ugotavljajo namreč, da so tovrstne aktivnosti bolj koristne kot dopusti, če zaradi boljšega počutja delavcev in manjšega nezadovoljstva. Hkrati pa pomeni izobraževanje naložbo na dolgi rok, ki se pozneje obrestuje v kakovosti dela, večji pripadnosti podjetju.

Povzetek

V Mariboru niso pristopili k izobraževanju zgolj zaradi izobraževanja, ampak zato, da bodo po koncu izobraževalnega ciklusa pripravili pogovor in analizo vseh programov in bodo na osnovi zaključkov poskušali izpolniti programe in spremeniti nekatere pomanjkljivosti v delovnem procesu.

Nedvomno je opisani primer dovolj zgovoren dokaz, da v Montaži še bolj dobiva na veljavi teza, da je znanje eno od meril učinkovitosti in hkrati pogoj za uspešno vključevanje v mednarodno delitev dela. Nenazadnje pa je tudi res, da se edino z izobraženimi delavci moč prilagajati hitrim tehnološkim spremembam in uspešno nastopati na trgu v boju s konkurenco.

J. Votek

ČRPALKE

Povečati učinkovitost razvoja

Podjetje Črpalke se mora za svojo dosedanje poslovno uspešnost zahvaliti prav usmerjenosti v razvoj. Vendar pa so doslej od ideje do serijske proizvodnje porabili preveč časa z vidika evropskih meril, ki se jim želijo čim bolj približati. Zato so se v razvoju podjetja Črpalke sredi lanskega leta ob pomoči zunanjih strokovnjakov lotili večje organizacijske naloge, s katero si prizadevajo izboljšati učinkovitost in uspešnost razvojnega dela.

Kako nameravajo izpeljati organizacijo razvojnega dela?

Zlato pravilo je, da ni zlatih pravil (po Shawu). Tako tudi ni zlatega pravila za to, kakšna oblika organiziranosti razvoja je najbolj primerna za potrebe, pa tudi možnosti podjetja Črpalke. Zato so se v podjetju najprej seznanili s splošnimi metodološkimi načeli organiziranja razvojnega dela, ki jih bodo postopoma prilagodili okolju njihovega poslovnega sistema, uveljavljenemu načinu dela in konkretni problematiki razvoja podjetja Črpalke.

V praksi se je pokazalo, da dajo delne rešitve samo delne uspehe. Ker pa želijo v podjetju čim bolj celovito rešiti organizacijo razvojnega dela, so združili nekaj priznanih in uveljavljenih načinov in jih povezali v načela za organiziranje in postopek reševanja razvojnih nalog. Izbrana in prilagojena načela je potrebno obdelati, tako da bodo enostavna in uporabna za praktično delo. Nov organizacijski predpis mora delo olajšati, ne pa ga otežiti (kar se večkrat dogaja). Oblikovali bodo kratke opise uporabljenih izboljšav ter operativno dokumentacijo s pripada-

jočimi navodili za uporabo.

In končno morajo ta predpis še uveljaviti, ga uvesti v tekoče razvojno delo. Zavedajo se, da bo to najbolj kritičen del celotne organizacijske naloge. Veliko dobrih rešitev je, žal, ostalo na papirju, vendar pa je organizacija smiselna in upravičena le, če bo nov način dela zaživel v praksi in ga bodo udeleženci v razvojnem procesu sprejeli za svojega.

Zakaj drugače organiziran razvoj izdelkov?

V zadnjem času se pri nas, tako kot marsikje drugod, skrajšuje življenjski cikel izdelkov. Z novimi tehničnimi in tehnološkimi rešitvami se hkrati povečuje njihova kompleksnost. Na trgu pa prihaja do soocen z rastočo konkurenco in s ostrimi tržnimi zahtevami. Razvojna dejavnost zato postaja čedalje pomembnejša in zahtevnejša sestavina poslovanja in se vanjo vlaga čedalje večji del dohodka.

V razvoju podjetja Črpalke pravijo, da z uspešnostjo razvojnega delovanja ne morejo in ne smejo biti povsem zadovoljni. Ker dovolj dobro obvladajo svoje strokovno področje, kot

pravi zunanji strokovnjak Marko Zevnik, ki sodeluje pri tej organizacijski nalogi, smatrajo, da morajo iskati vzroke predvsem v neustreznem načinu dela.

Razvojne naloge so neprijetno bolj napore, dolgotrajne in drage, pa tudi tvegane in manj kvalitetne, kot bi bile ob enakih resurseh z ustrezno organizacijo dela.

Organiziranost poslovnega sistema podjetja Črpalke, kot tudi večina drugih, je predvsem usmerjena v čim večjo učinkovitost tekočega poslovanja. Za razvoj pa taka oblika ni primerna. Razvojne naloge so bolj ali manj posebne in enkratne, zato jih ni mogoče reševati na enak način kot stalne ali ponavljajoče poslovne procese. Uporabiti morajo posebno organizacijo in metode dela, če hočejo, da bo razvoj izdelkov uspešen in učinkovit.

Z drugačnim načinom razvojnega dela in z drugačnim osvajanjem novih izdelkov želijo doseči naslednje:

- bolj sistematično, zanesljivo lotevanje razvojnih nalog,
- skrajšati čas reševanja in izboljšati uporabo resursov ter s tem povečati učinkovitost in ekonomičnost,
- izboljšati kvaliteto rezultatov,
- olajšati zelo zahtevno delo vseh udeležencev v razvojnem procesu.

Marija Primec

MAŠIN-ELEKTRO p. o.
Zagreb, Savska cesta 150

Povodom 35. godišnjice rada i poslovanja poduzeća
Mašin-Elektro-Zagreb, odlukom Radničkog savjeta

dodjeljuje se

ZLATNA PLAKETA

„IMP“, TOZD ČRPALKE, LJUBLJANA

za dugogodišnju poslovnu suradnju i doprinos u razvoju
poduzeća Mašin-Elektro-Zagreb

U Zagrebu, prosinac 1989.

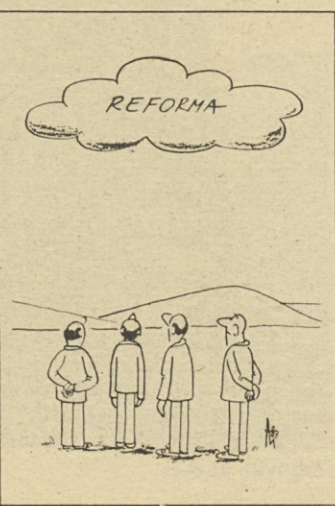
DIREKTOR:
Jukić Igo, Ivan

Predsjednik
Radničkog savjeta
Drušković Ivan

Priznanje za Črpalke

V minulem decembru je naše podjetje Črpalke dobilo zlato plaketo, ki mu jo je podelilo ob svoji 35-letnici dela in poslovanja zagrebško podjetje Mašin – elektro za dolgoletno sodelovanje pri servisiranju in prodaji črpalk.

M.P.

TIO

Ambiciozna razvojna skupina na programu I.

V času ukrepa družbenega varstva v Tiu je prišlo do delitve proizvodnje na tri proizvodne programe s ciljem:

- povečati učinkovitost programov,
- pospešiti proizvodni proces,
- izboljšati kvaliteto,
- predvsem pa spoštovati dobavne roke.

Z organiziranjem Tiove proizvodnje po programih je imel Tio namen razbiti zaprtost med dotedanjimi sektorji in veliko neučinkovitost služb, ki so to delovno organizacijo privedle do ukrepa družbenega varstva. Glavna naloga programa je skrb za razvoj, prodajo, proizvodnjo in kvaliteto. To pa pomeni tudi formiranje treh podjetij v malem.

Eden od treh Tiovih proizvodnih programov – to je program I – je sestavljen iz programa klime, programa rototherma ter sušilcev zraka. Poleg tega pa so lani začeli še z razvojem in prodajo kompletne opreme za Vaksosove računalniške sisteme (raz-

tega dela je nudenje kompletne projekta protipožarne tehnike in dimno odvodne zaščite v hotelih, stolpnica, avtohišah, industrijskih halah itd. V načrtu imajo, da bodo razvili tudi vse druge elemente za distribucijo zraka, ki so jim doslej še manj-

prodajati na tržišče tudi nov proizvod sušilec zraka, ki je rezultat kooperacije KAH-Tio. Lanska prodaja teh sušilcev je Tiu prinesla 250.000 nemških mark, letos pa nameravajo prodajo povečati na vrednost 400.000 DEM. Na programu rototherm in sušenja zraka zelo dobro sodelujejo z inž. Biličem. Letos so povečali strokovno ekipo še z enim diplomiranim inženirjem, da bi le tako strokovno okrepljeni lažje ponudili trgu kompletne rešitve projektov je od oglada problematike, izdelave projektne dokumentacije, dobave opreme, montaže, izvajanja nadzora nad montažo do tehničnega prevzema objekta. S takim načinom dela, oziroma s to strategijo želijo, kot je dejal Rupnik, ostati prvi proizvajalec in dobavitelj opreme za varčevanje z energijo in sušenja zraka, kajti tržišče v današnjem času zahteva celokupno ponudbo od enega dobavitelja. »To pa za nas pomeni novo področje dela in lahko rečem, da orjemo ledino na področju nujenja kompletnih rešitev in projektiranja. Uspeh je mogoč le z velikim angažiranjem strokovnjakov v prodaji, v razvoju na programu rototherm in sušilcev, zunanjih sodelavcev ter institucij. Predvsem pa je potrebna zelo dobra koordinacija vseh omenjenih subjektov.

V Tiu stremimo tudi za prodajo ventilatorskih konvektorjev na jugoslovansko tržišče. Ta naloga naj bi bila rezultat skupnega dela Tia in italijanske firme.«

Iskanje trgov

Celotna Tiova aktivnost na programu je usmerjena na razvoj novih izdelkov in na pridobivanje novih trgov – predvsem trga zahodne Evrope. »kajti smatramo,« je pribil Rupnik, »da je samo soočanje na zahodnem trgu z drugimi proizvajalci podobne opreme edino merilo naše

kvalitete in tudi uspešnosti. Cilji, ki smo si ga zastavili za letos, je povečanje prodaje na konvertibilno tržišče za najmanj 500.000 nemških mark in s tem seveda tudi povečanje deleža izvoza v celotnem prihodu programa I. Načrtujemo 30 odstotkov več izvoziti k italijanski firmi TIDUE. Zelo intenzivno pa delamo tudi pri vzpostavljanju stikov z novimi potencialnimi kupci iz Avstrije, Italije in Švice. Prizadevamo pa si tudi povečati promet k dosedanjim kupcem, kot so IMP Metall, firma Pichler, ESCO itd. Pri tem pa je naš cilj čim bolj zapolniti proizvodne zmogljivosti in ustvariti toliko dohodka, da bo šel Tio lahko vtric z zelo uspešnimi kolektivi v idrijski občini. Za doseg vsega tega pa je pogoj drugačna miselnost in drugačen način dela vseh zaposlenih, ki sodelujejo v proizvodnem procesu. To pa pomeni, da je naša prva naloga odpraviti vse neopredeljene poti tehnične in proizvodne dokumentacije in bistveno povečati kvaliteto naših izdelkov, kajti le s kvaliteto, s konkurenčnimi cenami ter s spoštovanjem dobavnih rokov lahko dosežemo željene cilje. Na našem programu imamo tako zastavljeno strategijo, da lahko s fleksibilno avtomatizacijo proizvodnje, z racionalizacijo celotnega proizvodnega procesa in z bistveno bolj-šim načinom dela dosežemo nivo svetovnih cen, ki nam bodo omogočale takšen delež dohodka, ki bo vreden normalnega življenja. Do nivoja svetovnih cen pa v prvi fazi najlaže pridemo z uvajanjem modernih produktivnejših strojev in z bolj-šim načinom dela.«

Letos bodo, kot pričakujejo, uvedli v proizvodnjo najmanj dva visoko produktivna stroja – enega za oblikovanje profilov, drugi pa bo CNC abkant preša. Poleg ostalih faktorjev so kvalitetni in visoko produktivni stroji s hitro zmožnostjo prilagoditve novim zahtevam tudi glavni adut pri osvajanju novih trgov.

Na programu I želijo oblikovati skupino strokovnjakov, ki bi skrbela samo za razvoj namenskih strojev in naprav, ki jih za potrebe njihove proizvodnje ne morejo dobiti na domačem trgu in tudi na tujem ne. Proizvodne probleme zelo koristno rešujejo s stroji in napravami, ki jih sami razvijajo. Vse naprave, ki so jih doslej izdelali, so tako zasnovane in izvedene, da izpolnjujejo vse pogoje za hitro prilagajanje zahtevam kupcev.

Na področju fleksibilne avtomatizacije in obdelovalne teh-

nike zelo dobro sodelujejo z ljubljansko fakulteto za strojništvo, oziroma z njeno katedro za obdelovalno tehniko. To sodelovanje poteka v smeri izmenjave uslug, ki so koristne za obe strani ter v obliki diplomskih nalog s področja proizvodnje Tio-ovih izdelkov.

potrebno.

»Z doseženimi rezultati na programu I«, pravi Rupnik, »se nismo zadovoljni, vendar pa lahko rečem, da smo uspeli oblikovati dobro ekipo. Njeni člani zelo dobro sodelujejo med seboj – tu mislim na relacijo med proizvodnjo in tehničnimi službami

Sodobna tehnologija

Pot naprej

V Tiu veliko razmišljajo tudi o tem, da bodo morali povečati prihodek na zaposlenega z modernizacijo proizvodnje, ne pa s povečevanjem zaposlenih. Na dokaj dobrem nivoju imajo strojno opremo za proizvodnjo

in na relacijo med tehničnimi službami in prodajo. Na ta način nam je uspelo zmanjšati dobavne roke od povprečno 4 do 6 tednov na 3 do 4 tedne. Ne morem pa biti zadovoljen z doseženimi zato, ker smatram, da bi lahko v tem času dosegli še bistveno več, če bi uspeli pridobiti vsaj dva ali tri diplomirane inženirje – predvsem strokovnjake za delo v tehničnih službah. Menim, da je nujno potrebno spreminiti sedanjost organiziranost na programih, kajti še vedno je prisotna uravnilovka, ker nismo formirali rešitev in mehanizma, kako nagrajevati oziroma sankcionirati različne uspešnosti programov. Samo z vzpostavitvijo konkurence zaposlenih znotraj programa, predvsem pa z vzpostavitvijo tekme med službami med programi lahko garantiramo tudi uspeh Tia kot podjetja. Naše prizadevanje gre v smeri formiranja programov kot ekonomsko zaprtih celot, v okviru katerih naj bi bili zaposleni na programu nagrajevani po rezultatih dela. Tu ne mislim ostre ločitve oziroma, da bi dopustili, da bi kateri od programov odmrli. Smatram, da so vsi trije programi ob racionalni razporeditvi zaposlenih lahko uspešni na trgu. Predvidevamo pomoč med programi pri pokrivanju tistih fiksnih stroškov, ki so že vnaprej pogojeni, in ki jih določen program ni sposoben v celoti sam pokriti. Ta pomoč bo seveda časovno omejena – trajala bo le toliko časa, kolikor bo vodstvo podjetja menilo, da je taka pomoč potrebna za sanacijo programa.«

Marija Primo

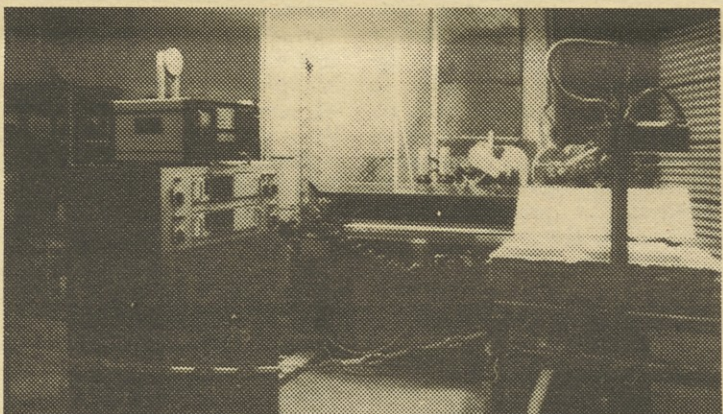
Proizvodnja

novrstne oblike in velikosti ohišij), intenzivno pa delajo tudi na področju razvoja nove opreme za ladijsko klimatizacijo. S tema dvema novima dodatnima programomoma so lani dosegli štiri odstotke celotnega prihodka, kar je, kot pravi vodja programa I Ivan Rupnik, za mlado in ambiciozno razvojno tehnološko skupino velik uspeh, kajti na teh projektih delajo inženirji in tehniki, ki še niso stari 28 let. Za letos načrtujejo približno deset odstotkov celotnega prihodka na ladijskem programu in na programu računalniških ohišij.

Razvoj programa

Kar zadeva razvoj, pa bo letos glavna naloga pridobiti tržišče za absolutno filtracijo zraka. To pa pomeni popolnoma novo zasnovano vseh ohišij ter najbrže uporabo tujih – kvalitetnejših filtrov. Skupaj s strokovnjaki mariborske Montaže in Klimata Ljubljana pa delajo na skupnem projektu protipožarne zaščite in dimno odvodne tehnike. Cilj

kali v celotni paleti. Tu so mišljeni predvsem izdelki za variabilno regulacijo. Celotno leto so intenzivno razvijali nove izdelke, »in mislim«, je dejal Ivan Rupnik, »da smo prišli na nivo evropske ponudbe, seveda pa je letos naš glavni cilj, da te izdelke predamo projektantom, ki naj jih vkomponirajo v svoje projekte. Zato bo velik del razvojnikov zaposlen za obdelavo projektantov. Lani smo začeli

Rezanje okvirjev za lopute

ZDRAVKO JAZBEC

Konstrukcija je nekje »vmes«

V obrazložitvi ob podelitvi priznanj sozda IMP je bilo skopo zapisano, da se Zdravko Jazbecu podeljuje priznanje za uspešno delo na področju razvoja. To pa je premalo, da bi lahko kaj več zvedeli o njegovi »uspešnosti«. Za pisca teh vrstic, ki je večkrat razpredal o razvojni aktivnosti v Telekomu, je bilo to svojevrstno presenečenje. No, roko na srce, za nas so ob tovrstnih pisarijah vse preveč pomembni t. i. nosilci projektov in njihovo delo oz. razvojne naloge, premalo pozornosti pa ob teh predstavitvah namenimo ljudem oz. skupinam, ki so garale pri izdelku in ga spravile v proizvodnjo.

Veselite se »iskanja«

Zdravko Jazbec je dokaj mlad strokovnjak, ki se je usidral v konstrukcijskem oddelku Telekoma takoj po končanem študiju na Elektro fakulteti leta 1976. Kot sam pravi, je na delovnem mestu konstrukterja še dandanes. Res ni več konstrukter začetnik, ampak je konstruktor, ki je v teh letih napredoval od najnižjega ranga do vodilnega konstrukterja. Zdravka Jazbeca pa kljub vsemu ne kaže obravnavati kot človeka, ki se je v svoji poklicni poti zadovoljil s premeščanjem po oddelkih – ampak je napredoval od najnižjega ranga do najvišjega. Na tem delu, ki mu pomeni osebnostno promocijo, vztraja. Promocijo mu pomeni v profesionalnem smislu, ki je po njegovem mnenju za človeka prvotnega pomena. Če ne bi bilo profesionalnega zadovoljstva, bi pač spakiral in se poslovil od Telekoma.

Verjetno se pri zaposlitvi ne bi

srečeval, s posebnimi problemi toda kot že rečeno, s tem si še ni razbijal glave, kot tudi s privatništvom ne. O privatništvu sicer pravi, da je za človeka njegovega profila – konstrukterja – verjetno nekoliko težje, kajti to je le delo, ki verjetno na trgu še nima prave veljave. No, pa pustimo ta razmišljanja ob strani. Pri Zdravku Jazbecu gre za razmišljanja, ki se jim ob tej podjetniški evforiji in sorazmerno veliki fluktuaciji strokovnega kadra v Telekomu le nisva mogla izogniti.

Kreativno in funkcionalno hkrati

»Če s preprostimi besedami poskušam opisati delo konstrukterja, bi lahko na kratko povedal, da poskuša konstrukter uresničiti ideje razvijalca in najti rešitve za prenos teh idej v proizvodnjo. Jasno je, da je naše delo lahko uspešno le pod pogojem dobrega sodelovanja na vseh

ravnih, torej z razvijalci in o tehnologiji oziroma s proizvodnjo hkrati. Tak način dela postavlja konstrukterja v kreativno vlogo in ga sili k stalnemu strokovnemu izpopolnjevanju in spremljanju novih strokovnih dosežkov. To je torej tisti vzvod, ki me drži v konstrukciji. Takšen način mi pomeni uživanje v delu, saj mi omogoča stalno samopotrjevanje«, pripoveduje o svojem delu Zdravko Jazbec.

Koliko pa lahko konstrukter vpliva na predlagano idejno rešitev?

»V veliki meri je to odvisno od nivoja znanja konstrukterja. Mislim, da konstrukter lahko zelo olajša delo razvijalca. Eden od razlogov za velik vpliv konstrukterja je poleg znanja še poznavanje možnosti aplikacije določene rešitve v praksi, torej v obstoječi tehnologiji, od katere je precej odvisno, v kolikšni meri bo možno določeno idejo realizirati v obliki izdelka.«

Kaj pa odnos do proizvodnje?

»Nedvomno je iskanje konstrukcijskih rešitev v veliki meri odvisno od same tehnologije v proizvodnji. Res je sicer, da pri standardnem programu nimamo posebnih problemov. Vseeno pa je naša proizvodnja v glavnem specifična, kajti večino izdelkov izdelujemo po naročilu. To pomeni, da je potrebno pri vsakem

takem proizvodu na novo konstruirati posamezne elemente in pripraviti ustrezno dokumentacijo. In, če se sedaj povrnem k vašemu vprašanju, moram priznati, da konstrukterji ni-

mamo posebnega vpliva na izbor tehnologije. Pri delu moramo izhajati iz obstoječega stanja. Ne moremo se pohvaliti z najsodobnejšo tehnologijo, pač pa se prilagajamo obstoječi. S tem pa ni

rečeno, da ne bi, kot sem že omenil, sodelovali s posameznimi oddelki v proizvodnji. Zase lahko povem, da s pripravo dela in s tehnološkim oddelkom zelo dobro sodelujem in poskušam prav na osnovi tega sodelovanja najti najboljše in najcenejše rešitve. Skratka, pri svojem delu poskušam biti kreativen. Pri reševanju problemov ali obdelavi posameznih nalog poskušam priti do poci in poenostavljene rešitve, ob tem pa še težim k izboljšanju funkcionalnosti.«

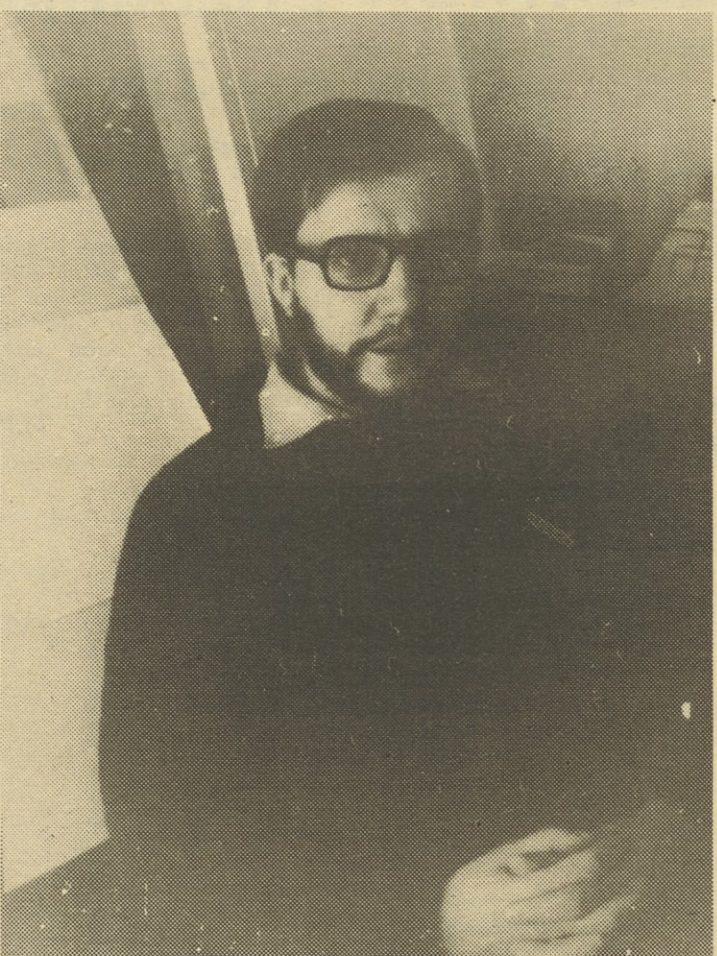
Konstrukcija in inovativnost

V kakšni meri se lahko konstrukter pojavlja kot inovator?

»Vprašanje ste zastavili nekoliko provokativno. Vendar to ne pomeni, da konstrukter ne more biti inovator. Toda pri svojem delu si s tem ne belim glave. Hkrati pa moram priznati, da posamezne ideje ali rešitve pri nas niso plod samo ene glave, ampak gre glede na način dela za rešitve, v katerih poskušamo vsi, ki sodelujemo pri projektu, najti najboljše rešitve, ki jih potem uskladimo.«

Na koncu se še dotakniva priznanja, ki ste ga dobili. Kaj vam to pomeni?

»Če sem iskren, me je to priznanje nekoliko presenetilo, hkrati pa moram priznati, da mi veliko pomeni. Predvsem me je razveselilo to, da moja prizadevanja in delo nekdo opazi in tudi ceni.«

Zdravko Jazbec

J. Votek

MORAVSKE TOPLICE

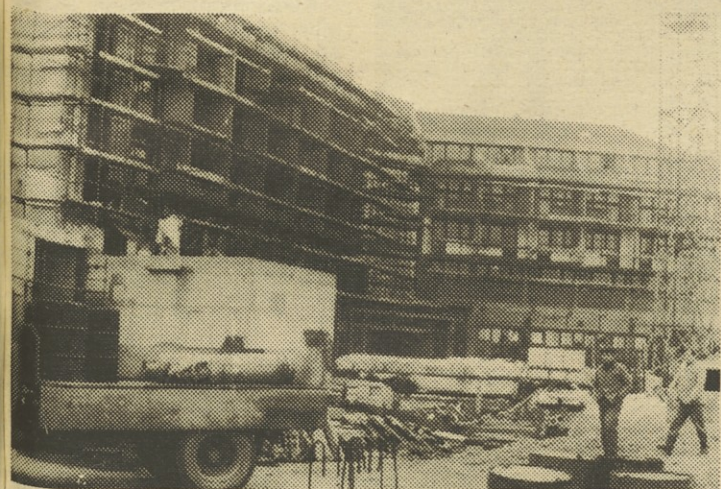
Hotel Ajda

Tokrat ne bomo pisali o problemih in zapletih, ki spremljajo gradnjo novega hotela v Moravskih toplicah. Moravske toplice smo obiskali predvsem zaradi tega, da bi kaj več zvedeli o poteku monterjskih del, ki so v tem času na vrhuncu. Kot je znano, je nosilec posla Moravskih toplicah Inženiring, glavni izvajalci del pa so Promont, ki montira strojne instalacije, Klima montaža, ki izvaja klimatizacijo ter Dvigalo. V dela se je vključil tudi Blisk, ki izvaja kanalizacijsko odpadne termalne vode, hkrati pa bi se moral pojaviti kot podizvajalec del talnega gretja, nosilec tega posla pa je zasebnik. Toda tu je prišlo do zapletov, ki presegaajo okvire tega zapisa.

Promont

Promont je izvajalec strojnih instalacij – vodovoda in ogrevanja. Franc Zrimšek, operativni vodja na gradbišču nam je povedal, da so začeli z deli lansko leto maja meseca, ko so položili primarni vodovod. Z resnim delom pa so začeli sredi septembra, ko se je število monterjev povečalo in sicer je od takrat na gradbišču

novanskih in hotelskih objektov, po drugi strani pa z opremo. Glede na to, da je hotel visoke kategorije, je temu ustrezna tudi oprema. Sedaj smo že v fazi montaže določene opreme, ki pa je zelo občutljiva in obstaja velika nevarnost poškodb. Poškodb se bojimo, ker smo glede na sistem dela primorani opraviti določene fine montaže še preden so zaključena vsa gradbena dela,

Ajda ob Termalu

od 20 do 25 vodovodarjev in 8 do 10 monterjev gretja. Franc Zrimšek dodaja, da bi morali začeti s »polno paro« delati že dober mesec prej, vendar se je zataknilo pri gradbincih, ki so zamujali za dober mesec, sedaj pa že za skoraj dva meseca. Sama instalacijska dela niso nekaj posebnega, ocenjuje Franc Zrimšek in pravi: »Je pa res, da so precej zahtevna dela. Na eni strani se srečujemo z velikim številom prostorov, kar je značilnost sta-

npr. kopalne kadi. Res je sicer, da se tu poskušamo zavarovati pred poškodbami, s tem, da po montaži opravimo primopredajo opreme keramičarjem, ki delajo za nami. Kljub vsemu pa se s tem ne znebimo problemov, kajti na koncu ob tehničnem prevzemu še enkrat predajamo opremo vlagatelju. Poleg tega imamo še probleme s skladiščenjem opreme.« Potem sva se vrnila nekoliko nazaj in spregovorila o poteku del. »V času montaže

nismo imeli večjih problemov in smo sledili terminskim planom, tako da lahko z gotovostjo trdim, da glede nato, kako daleč so dela gradbeno zaključena, nimamo nobenih zaostankov. Sedaj se celo srečujemo z zastojem pri ogrevanju, ker dela niso dovolj daleč gradbeno zaključena. Najhuje je bilo v decembru, ko je bila zgradba še gradbeno odprta, ob tem pa so bile še zelo nizke temperature. Tokrat so bili pogoji za delo zares zelo težki, toda monterji so bili prizadevni in nismo imeli večjih zastojev.« zaključuje svoje razmišljanje Franc Zrimšek.

Klima montaža

Monterji Klima montaže so izvajalci prezračevanja in klimatizacije. Franc Siladi nam je povedal, da so dela glede na vgrajeno količino kanalov zelo obsežna. Po načrtih bodo vgradili v nov hotel okoli 40 ton kanalov. Tudi klimarji so opravili približno tri četrtine posla. Poleg kanalov bo vgrajenih devet ventilacijskih naprav. Večji del materialov je klasičen – pocinkana pločevina. V bazenskem delu pa bodo vgradili plastične in plastificirane kanale. Posebna zaščita kanalov je po besedah Josipa Siladija nujna zaradi agresivnega zraka v bazenu in terapiji. Ta agresivnost je posledica tople termalne vode. »Pri hotelskem kompleksu ne moremo govoriti o posebnostih pri sami izvedbi. Kljub temu pa je le potrebno poudariti, da so glede na kategorijo hotela dela precej obsežna, saj je skorajda v vseh prostorih speljan dovod svežega zraka. Kot sem že povedal, pa so najbolj zahtevna dela pri bazenu, prostorih za masažo in terapijo. Tu imamo opravka z vodo, zato je izvedba del zahtevnejša. Sicer pa moram povedati, da kar zadeva izvedbo, nimamo posebnih problemov, saj sledimo gradbincem. Problem je morda le v tem, da oni zamujajo s pogodbenimi roki.« nam je o delu Klima montaže povedal Franc Siladi. Ob tem je opozoril še na neusklajenost projektne dokumentacije, ki jim povzroča precej preglavic. Trenutno je na gradbišču 12 monterjev in izolatorjev, ki izvajajo izolacijska dela.

Monterji

Z Alojzijem Jankovcem, vodilnim monterjem za vodo se ni dalo kaj prida spregovoriti. Preveč dela je imel na kupu, da bi se ga dalo zmotiti. Na gradbišču smo bili ravno v sredo, ko so operativni sestanki, tako, da je bilo kar naenkrat preveč ljudi s svojimi zahtevami, da je bilo nesmiselno, da ga še mi motimo. Na eni strani so ga »šefi« – Bojan Jazbinšek in Franc Kobal spraševali, kako daleč je s tem in onim, v isti sapi sta mu že nalažila, kaj mora nujno opraviti še ta dan ali pa naslednje dni. On

Strojne instalacije

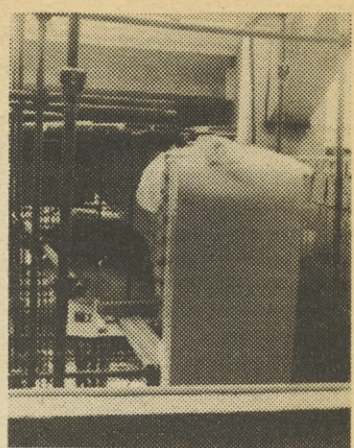
sam pa je hitel »poročati« in hkrati zatrjevati »bo«, »bomo naredili.« V to »gužvo« se je vmešal »nadzorni« inž. Kramar, ki ga je spraševal, če je končan en tlačni preizkus, in kako je z drugim. Alojz Jankovec mu je povedal, da so z enim pravkar končali in sedaj spuščajo vodo iz cevi, ob tem mu je pokazal tudi zapisnik s preizkusa, ki je bil očitno uspešen. No, s tem pa mu nadzornega še ni uspelo potešiti, kajti takoj je postavil zahtevo po naslednjem preizkusu, ki naj bi ga opravili še isti dan. No, ta zahteva, kot da je Jankovcu malo dvignila kapo. Čeprav je navidez precej hladnokrvno odgovoril »nemogoče«, v naslednjih treh dneh bo »fertifig«, če jo hočemo temeljito opraviti, in če bodo cevovodi 24 ur pod pritiskom, kot pač morajo biti.« No, nadzorni se s tem ni sprijaznil, pregovarjal ga je, naj le pripravi vse potrebno za preizkus še isti

dan in napolnil cevi z vodo, da bi naslednji dan s preizkusom končali. Alojz Jankovec se ni dal in ga je zavrnil: »Ja, lahko, toda cevovod mora biti pod pritiskom 24 ur, od tega pa ne odstopam.« Zato pa je odstopil nadzorni, ki je pristal, da je pod pritiskom manj časa, in da bo preizkus priznal in podpisal. »Če je tako, potem pa v redu, bomo naredili.« je končal Alojz Jankovec in izginil iz kontejnerja. Jasno nam je bilo, da zahteve niso zrasle na željniki nadzornega, ampak gradbincev. Nekoliko drugače je bilo z vodilnim monterjem Durom Žezljem, ki je ob poslušanju tega pogovora samo odmahnil z roko. »Povem vam, da sedaj nismo zaostajali z deli in tudi sedaj ne zaostajamo. Toda gradbinci so zadnje čase »nenormalni«, kar silijo nas, strašansko se jim mudi. Zahtevajo od nas fine montaže in se jim grozno mudi. Po drugi strani pa smo skorajda vsaj mi kurjavarji brez dela. No, da ne boste mislili, da smo sedaj na turizmu, ne ampak objekt gradbeno ni pripravljen, da bi lahko nemoteno delali. Zato imam čas, da lahko tudi kakšno rečeva. Do sedaj so dela potekala v glavnem brez problemov, vsi cevovodi so v glavnem montirani. Edini večji problem je še pritličje, kjer se je zapletlo pri talnem gretju. No, tu smo dovode ogrevanja montirali do razdelilnih omar. Kot sem povedal, delamo sedaj na fini montaži radiatorjev in druge opreme, ki pa je zelo občutljiva.

Glede namestitve in prehrane zaenkrat nimamo večjih problemov. Spimo v zasebnih sobah. Urejeno pa imamo tudi prehrano v hotelu, ne sicer penzion-ske, ampak se hranimo skupaj z delavci moravskih toplic. Na začetku smo imeli le nekaj problemov, ker smo se hranili skupaj z gradbinci. Po tistem pa, ko smo uredili prehrano v okviru družbene prehrane toplic, nimamo večjih problemov.« pripoveduje o monterskem življenju Đuro Žezelj.

Drugi o IMP-ju

K temu pogovoru sta svoje dodala tudi Franc Kobal in operativni vodja izvedbe Bojan Jazbinšek. Tudi sama sta opozorila

Klima kanal nad bazenom

na probleme, ki so jih izpostavili predgovorniki. Poudarila sta sicer, da niso imeli večjih zapletov. Do manjših problemov prihaja v tej fazi glede obračuna, ki pa so posledica izmer in vgrajene opreme, ki pa še ni obračunana. Te probleme bodo razrešili v teh dneh, ko bodo opravili ponovne izmere in natančno pregledali dobavljeno in vgrajeno opremo. Delno so te pomanjkljivosti posledica hudega tempa, kar otežuje delo nadzornemu organu. Bojan Jazbinšek je k temu dodal, da so v času montaže presegli en del strojnice iz starega hotela v nov hotel, preostali del pa bodo preselili po koncu kurilne sezone.

Na gradbišču sem se srečal tudi z vodjem nadzora, s predstavnikom Projektičnega biroja iz Murske Sobote inž. Roganom in z nadzornim inženirjem za instalacijski del inž. Kramarjem. Oba sta se izredno pozitivno izrazila o delu vseh IMP-jevih monterjev. Prav tako sta bila izredno zadovoljna s kakovostjo opravljenih del. Dodajmo še, da je eden od izvajalcev del tudi Dvigalo z izdelavo in montažo dvigal. Predvsem pa sta bila naša sogovornika zadovoljna s potekom del, saj sta poudarila, da ob kakovostni izvedbi pri monterjih ni nobenih zaostankov, niti pri monterjskih delih in tudi ne pri dobavi in montaži opreme. Skratka spodbudno, kljub vsem periperijam, ki jih ima vlagatelj, zlasti v zadnjem času, ko se je kolektiv Moravskih toplic odločil za samostojno pot zunaj sistema Radenske. J. Votek

SERVISI

Široka paleta vzdrževanja

Začetki Itakovega servisa segajo v leto 1979. Spočetka so bili v njem zaposleni trije delavci, zdaj pa štirje, po potrebi pa vzamejo, ko je dela veliko, še ključavničarje iz proizvodnje. Vodja servisa je Franc Bobič. Ta servis se razlikuje od servisa Črpalke in in Avtomatike po tem, da ima le-ta drugačne zahteve. V Itakovem servisu gre namreč za velike izdelke, ki so težki tudi 500 do 1000 kilogramov, včasih pa tudi več. Pri kakšnem izdelku je včasih potrebno uporabiti tudi dvigalo, ki ga servis naroči ali pa si ga sposodi.

Itakovi serviserji popravljajo ploščne izmenjevalce, spiralne izmenjevalce, bojlerje ter tlačne posode za področje centralne kurjave, sanitarne tople vode ter radiatorske gretja. Serviserji so usposobljeni za servisiranje Itakovih izdelkov; avtomatike in črpalke pa ne servisirajo. Za terensko delo, ki ga imajo na območju cele Jugoslavije, imajo na razpolago tri avtomobile. Za servisiranje so opremljeni z ustreznim orodjem, včasih pa si morajo kakšno orodje tudi izposoditi. Če pridejo na gradbišče, tam z orodjem ni težav – včasih potrebujejo kakšno dvigalo ali pa vrh, kar se na gradbišču vedno dobi.

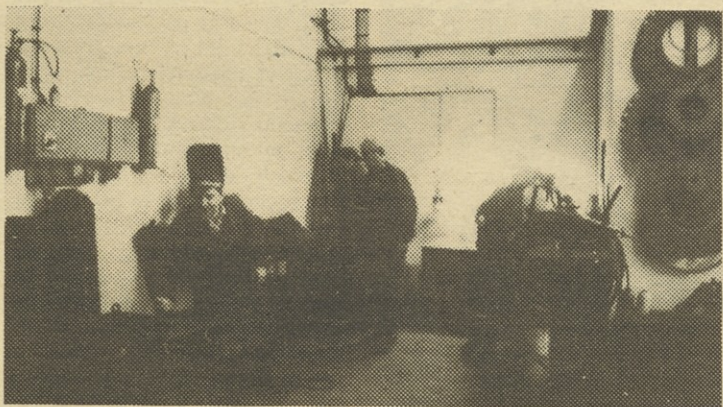
Delo serviserjev je precej naporno, saj so ti ljudje stalno na poti, često na dolgih vožnjah ob kakšnem koli vremenu in izpostavljeni nevarnostim v prometu. Za tako naporna dela pa pravijo, da so premalo plačani. Pri delu se neredko srečujejo s problemi, ko ne dobijo točnih podatkov o okvari naprave ali pa podatkov o tem, kje se nahaja objekt ali gradbišče, kjer naj bi bila okvara.

Težave so tudi s plačili uslug serviserjev. Naročniki hočejo imeti čimprej odpravljen okvar, potem pa zavlačujejo s plačili, tako da je včasih potrebno dolžni znesek celo iztožiti. Tudi pogoji dela teh delavcev niso prav nič rožnati, saj so ti ljudje pri delu izpostavljeni pogostemu prepihu, vročini, ali pa obojemu hkrati, ko jih po eni strani žge pretirana vročina, po drugi pa jih neusmiljeno obdeluje preprih. Zelo morajo biti oprezní, da se ne poškodujejo, saj jim pogosto preti nevarnost opeklin z vročo vodo. Njihovo delo je oteženo tudi glede prostora. Včasih so pri delu tako utesnjeni, da se komajda premikajo. Problemi so tudi okoli pomanjkanja rezervnih delov – predvsem primanj-

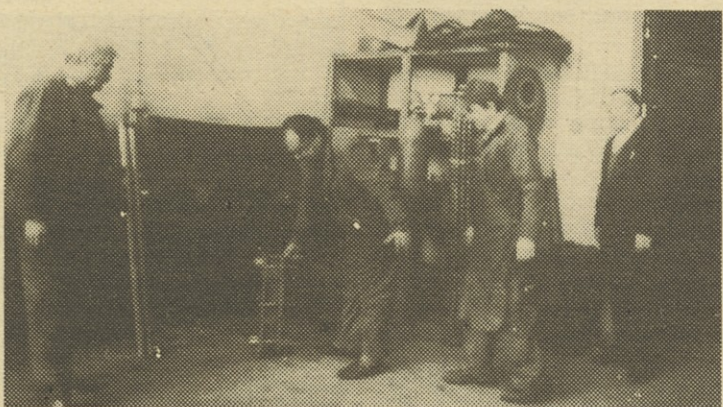
kuje tesnil, od katerih so nekatere uvožena. Tesnila imajo na primer za Alfa-Lavalove izdelke, Ahlbornove izdelke – ploščne izmenjevalce pa bodo morali tesnila uvoziti, medtem ko je za naše izdelke moč dobiti material na domačem tržišču.

Itakov servis ima za svojo dejavnost delavnico v firmi; če pa ima servis veliko dela, se serviserji razširijo v proizvodnjo. Kot pravi vodja servisa Bobič, jim že nekaj časa obljubljajo večje in boljše prostore, vendar pa se zaenkrat še ne ve, če bo kaj iz tega.

Marija Primc

V delavnici

Med servisiranjem

KLIMA MONTAŽA

Učne delavnice

Učne delavnice, ki imajo sedaj svojo proizvodnjo in upravo na različnih lokacijah v Ljubljani, se bodo kot je predvideno, spomladi preselile v nov objekt, ki ga gradijo za Bežigradom v Ljubljani.

IMP-jeva Klima montaža je lani oktobra začela na tem objektu izvajati dela prezračevanja in klimatizacije. Pogodbo za ta dela so sklenili minulo leto julija. Rok za dokončanje del je bil letošnji 10. januar, ki ga je investitor zaradi kasnitev obrtniških in gradbenih del prestavil na 15. februar. Decembra lani je bila podpisana dodatna pogodba za prezračevanje oddelka usnjene

je klimatiziran s klima omarami tudi prostor za pripravo papirja in poizkusni tisk.

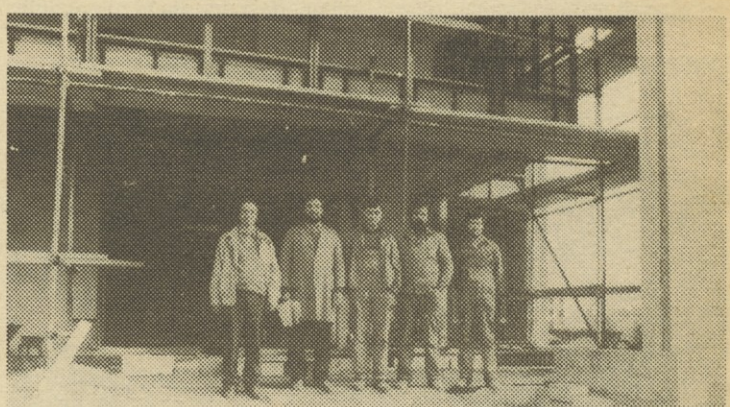
Klima montaža je imela lani na tem gradbišču povprečno 15 monterjev, letos pa 6. Vodja montaže je Vinko Brezavšek, vodilni monter pa Ivan Turk. Vrednost del, ki jih bo opravila Klima Montaža na tem objektu, znaša 390.000 konvertibilnih di-

Pogled na objekt

galanterije. Dela, ki jih bodo opravili Klima montažni monterji, obsegajo prezračevanje proizvodne hale vključno s stranskimi prostori, skladišči, s kuhinjo, z aneksom ter zaklonišči.

Klimati za proizvodni del so montirani v hali objekta za hlajenje, klimati za ventilacijo v zimskem času pa so v strojnici objekta, ki je nad proizvodno halo. Zaklonišče, ki je dvonamensko, je v mirnodobnem času namenjeno za garderobo zaposlenih. V pritličju aneksa je predviden računski center, ki je klimatiziran s klima omarami, prav tako

Monterji KM

narjev, vrednost dodatnih del pa 247.947 konvertibilnih dinarjev.

Glavni izvajalec gradbenih del je SCT. Projekte za instalacije je izdelal LIZ Ljubljana in Škofja Loka. Ves nadzor nad gradnjo objekta opravlja Inženirski biro elektroprojekt Ljubljana in Škofja Loka.

Opremo so dobavili: Klimat (ventilatorje, klimate), Tio Idrija (dušilce zvoka, protipožarne lopute in distribucijske elemente), Trata (avtomatiko, črpalke in regulacijske ventile), Klima montaža (klima omare), Montaža Maribor (aksialne ventilatorje), Klima Celje (kanalske ventilatorje), Ventilator Zagreb (kloriferje).

Pri delu na gradbišču pa ne gre vse kot po maslu, saj se monterji srečujejo s problemi zaradi neresene in neusklajene projektne dokumentacije, ki jih rešujejo z usklajevanjem dokumentacije na gradbišču skupaj z drugimi izvajalci del, z nadzorom in z investitorjem.

Izvajanje montaže na objektu je potekalo v težkih razmerah, ker ni bilo dokončane steha, tako da je voda zamakala prostore. Objekt ni bil ogrevan in niti ni imel vgrajenih oken in vrat, tako sta mraz in preprih dodatno še pripomogla k težkim delovnim pogojem.

Marija Primc

Atomske toplice

Bazenski kompleks

Eno zahtevnejših gradbišč Promonta, ne sicer po obsegu, je izvedba inštalacijskih del v novem bazenskem kompleksu v Atomskih toplicah. To, navidez majhno zdravišče s hotelom, kampom in z novim tipskim počitniškim naseljem v tem času zaključuje z enim od svojih največjih infrastrukturnih objektov z novim bazenom z vsemi spremljajočimi objekti. Poleg bazena, katerega del se nahaja v pokritem prostoru, en del pa na prostem, obsega komplekse turško in finsko savno, gostinske in upravne prostore, ter prostor za kopališkega mojstra z bazensko komando.

Plastika

O montažnih delih v Atomskih toplicah so nam več povedali Anton Mehle, operativni vodja izvedbe in vodilna monterja Franc Rakovec za kurjavo in Jože Peterka za vodovod. Kot so povedali, je bazenski kompleks v Atomskih toplicah zanimiv predvsem zaradi tega, ker so vsi razvodi tako pri ogrevanju, kot za vodovod iz plastičnih cevi t. i. totra san, ki jih je začela izdelovati ljubljanska Totra. Po besedah Franca Rakovca so se s plastiko srečevali do sedaj le pri talnem gretju. Cevi za talno gretje izdeluje Totra že skoraj dobro desetletje. Medtem, ko so ostali inštalacijski razvodi novost. Vsi trije sogovorniki so podarili, da je v tem trenutku cenovno tovrstna izvedba inštalacij nekaj ugodnejša od klasične izvedbe. Glede vzdržljivosti, pa je po njihovi oceni uganka, kajti posebni preizkusi že dalj časa niso bili opravljeni. Tako bo glede zanesljivosti delovanja sistema, oziroma cevovodov potrebno počakati. Sicer so k temu dodali, da glede na zanesljivost delovanja cevovodov za talno gretje tudi tu ni pričakovati kakšnih večjih problemov.

Ko sem si s sogovorniki ogledoval objekt in instalacije, ki so mi jih podrobno predstavili, so me cevovodi bolj spominjali na električne razvode, kot pa na klasične strojne razvode. Franc Rakovec je povedal, da so nosilna korita bolj priročna kot klasični kovinski nosilci. Glede na to, da so cevi iz plastike, ki pa ni trda kot kovinske cevi, bi morali kovinske nosilce razporediti znatno gosteje kot je to potrebno pri kovinskih cevovodih. To pa bi otežilo in podražilo montažo, zato so se odločili za nosilna korita. Če sem prej primerjal strojne instalacije z električnimi,

sem jih tudi zaradi razdelilnih omaric, ki prav tako precej spominjajo na električne.

Nič več rjavinarji

Anton Mehle in Jože Peterka sta povedla, da kljub temu, da na nov material še niso povsem navajeni, ta pomeni določene prednosti predvsem v sami montaži. Jože Peterka pravi, da je delo v primerjavi s kovino že skoraj »gospodarsko«, saj ni več težkega prenašanja cevi, pa tudi obdelava in priprava cevi je bistveno lažja kot pri kovinskih ceveh. Franc Rakovec pa je zlobno pripomnil, da se tudi časi za monterje spreminjajo, saj če bo šlo tako naprej, ne bodo več potrebovali modrih delovnih bluz, ampak bele. »Ja, veste nič več nismo »rjavinarji«, je pribil.

Glede na lažje rokovanje s plastičnimi cevmi in na lažjo montažo je tudi temu primerno manjše število monterjev na gradbišču. Ob vseh prednostih pa so nas sogovorniki opozorili tudi na pomanjkljivost plastike. Poudarili so namreč, da je plastika izrazito »poletni« material. Poleg cevi so plastični tudi vsi ostali elementi (kolena itd.). Vse spoje namreč zvarijo električno polifuzijsko (prekrivno) – tako notranje kot zunanje. Vendar varjenje ni možno, če so zunanje temperature nizke ali celo pod ničlo. Zaradi tega so imeli precej problemov konec lanskega leta, ko so bile temperature nizke in objekt še gradbeno odprt. Ne glede na ta problem pa so opravili že več kot tri četrtine del. K temu so še dodali, da so z deli komaj dobro začeli šele takrat, ko bi jih morali zaključiti – konec decembra namreč. Do zastoja je prišlo predvsem zaradi kasnitve gradbenih del. Kljub temu, da dela dobro potekajo, pa pravijo, da imajo precej za-

pletov s projektno dokumentacijo, ki je zelo pomanjkljiva. Ob tem pa imajo še malo manevrskega prostora, ker po drugi strani arhitekti ne dopuščajo kakršnih koli improvizacij.

Če se povrnemo na začetek, lahko zapišemo, da so monterji Promonta v glavnem že končali z inštaliranjem cevovodov. Opravili so tudi delne tlačne preizkuse in na osnovi tega pravijo, da s cevovodi kljub novemu materialu ne pričakujejo kakih posebnih problemov. Kot pravijo, bodo postopoma začeli z montažo vitalnih delov. Kot kaže, se bodo tu srečali z določenimi problemi, predvsem v strojnici, ki je premajhna. Sicer pa v Atomskih toplicah, kot že skorajda v vseh naših termalnih zdraviščih uporabljajo za ogrevanje termalno vodo. V ta namen bodo vgradili tudi toplotno črpalko, medtem, ko bodo sanitarno vodo dogrevali. Zahtevna bo tudi regulacija, kajti tuši in vse ostale komande za bazen so elektronske.

Življenje

Ob kramljanju o samem poteku del je beseda dala besedo tudi o pogojih dela in življenju monterjev na terenu. Preprosto, to je problem, na terenu v zadnjem času ni moč izogniti. Naši sogovorniki so nas opozorili, da so pogoji za življenje v zadnjem času na terenu nevzdržni. Res je sicer, da se nad prenočišči ne morejo pritoževati. Toda najbolj jih žuli druginja. Franc Rakovec in Jože Peterka pravita, da so v začetku poskušali »normalno« živeti s tremi toplimi obroki na dan. Toda, če bi pri tem ostali, jim od plače ne bi ostalo niti za pot do doma. Ko so se odpovedali trem toplim obrokom, se to kaj preveč ne pozna, kajti ob terenskem dodatku, še kljub vsemu lep del plače ostaja na terenu, kajti hrana je le predraga.

Klima

Poleg promontovcev so na gradbišču v Atomskih toplicah še klimarji iz celjske Klime. Tudi oni imajo, glede na to, da je objekt visokega standarda, precej zahtevno delo, saj delajo vse klimatske razvode. J. Votek

medtem ko bo gradbena dela na merno regulacijski postaji opravil mariborski Stavbar, ki je kooperant obrtne zadrage Gornja Radgona. Katodno zaščito na plinovodih izvaja IMP-jev stalni kooperant Tegrad Ljubljana z vodjem del Vinkom Erčuljem. Inženiring je iz uvoza dobavil cevi s premerom 200 milimetrov v vrednosti 2.100.000 konvertibilnih dinarjev, kar je vključeno v navedeno vrednost IMP-jevih del na tem objektu. Trenutno potekajo dela, v katera so se vključili naši monterji 15. novembra lani, kot je povedal Slavko Lukač iz Inženiringa, v skladu s pogodbenimi roki, za kar imajo zasluge izvajalci del, in k čemur je pripomoglo lepo vreme. Pogodbeni rok za dokončanje del na tem projektu je letošnji 15. julij, in se ga bodo, kot pričakujejo, pravi Lukač, držali, kajti pogodbeni določila so zelo stroga in zahtevajo plačilo pogodbene kazni za kasnitev roka.

S Petrolom, ki s svojim kadrom nadzoruje vsa dela na tem projektu, IMP zelo solidno sodeluje. Sodelovanje s to firmo na podobnih projektih traja že nad štiri leta in kot naši pričakujejo, bodo prav tako dobro kot doslej sodelovali tudi pri bodočih investicijah plinovoda.

Tako, kot na vsakem projektu, pa tudi na tem ne manjka problemov. Največji problem je polaganje plinovodov na zelo konfigurativnem in močvirnatem terenu, tako da je za enoto izdelka potrebnih precej več delovnih ur in truda kot v normalnih pogojih.

Problem, ki vedno spremlja izvajalce, je tudi dobava in vgradnja uvožene opreme, predvsem inštrumentacije.

MARIJA PRIMC

KARAVANŠKI PREDOR

Mejni plato Hrušica

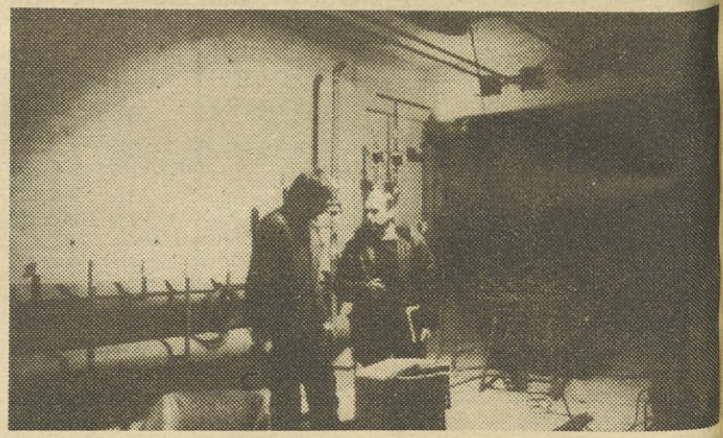
Na objektih mejnega platoja Hrušica, ki so v sklopu gradnje Karavanškega predora, so od IMP-ja vključeni v dela Promont, Klima montaža in Elektromonter. Dela na platoju, kjer bodo mejno kontrolni objekt Avstrije, mejno kontrolni objekt Jugoslavije, dva objekta Kompasove prostocarinske prodajalne, pa objekt avstrijske špedicije, je ponudil gradbenikom Komite za ceste. Promont dela kot Gradisov podizvajalec na mejno kontrolnih objektih Jugoslavije in Avstrije in na objektu Kompasove prostocarinske prodajalne, na objektu avstrijske špedicije pa kot SCT-Jev podizvajalec. Za ostale objekte v zvezi z mejnim platojem pred Karavanškim predorom pa še teče postopek pridobivanja del. Promont izvaja na omenjenih objektih inštalacije centralnega ogrevanja, interne vodovodne, meteorne in fekalne inštalacije.

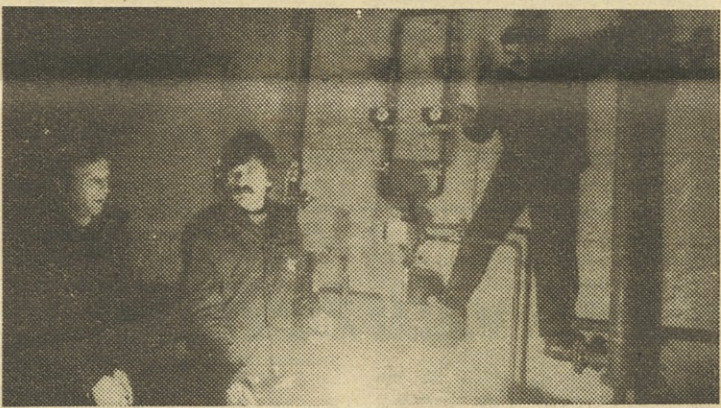
Plato

V prvi fazi je bilo na gradbišču povprečno 10 Promontovih monterjev, v drugi pa jih bo čez 20. Vodja oddelka operative je Niko Belak, vodja montaže Franc Šorn, vodilna monterja pa sta Marko Varl in Janez Soklič. Na objektih so začeli delati v minulem decembru. Avstrijski objekti bi morali biti končani maja letos, jugoslovanski do konca junija, nekaj drugih objektov pa naj bi bilo zaključenih do konca leta. Domača oprema je v glavnem dobavljena, za uvoženo, ki jo je največ, pa tečejo postopki za uvoz.

Kot je dejal Franc Šorn, so

Inštalaterji

»posvet«

INŽENIRING

Plinovod pod avtocesto

IMP-jev Inženiring s svojimi kooperanti: Promontom, Tegradom in z Obrtno zadrugo 14. oktober v tem času polaga plinovod pod avtocesto in njenimi priključki v Vrtojbi. Dela, ki so se jih lotili v minulem decembru, so v zaključni fazi in bodo, kot pričakujejo, končana v roku, ki je predviden v pogodbi – to je konec januarja.

Konec vrtine pod železnico

Plinovod pod avtocesto in pod njenimi priključki je del bodočega alžirskega plinovoda – katerega gradnja zaenkrat še ni določena, vendar pa je, kot je dejal Slavko Lukač, vodja projekta plinovoda, zaradi izgradnje osimske avtoceste Vrtojba–Razdrto nujno potrebno položiti odseke, ki prečkajo to cesto.

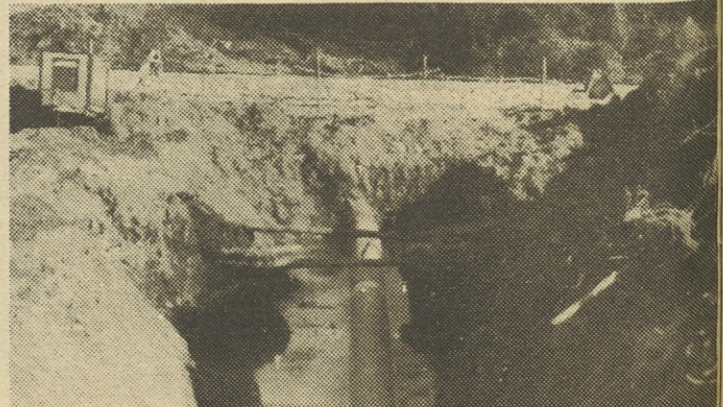
Vrednost del, ki jih bodo opravili naši izvajalci na tem gradbišču, je 248.386 konvertibilnih dinarjev. Na gradbišču dela 6 IMP-jevih monterjev. Vo-

Odsek plinovoda pod avtocesto

zeli za fiksno ceno »na ključ«, in so tako vse omenjene nevšečnosti breme in riziko za izvajalce.

MARIJA PRIMC

Polaganje cevi plinovoda v zaščitno cev

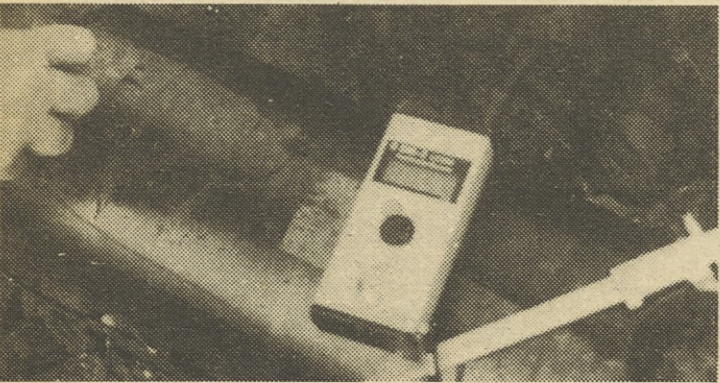
INŽENIRING

Plinovod v Ormožu

Naši monterji iz Promonta in Elektromonterja prek Inženiringa izvajajo dela na projektu ormoškega plinovoda. Dela je pridobil naš Inženiring sredi lanskega oktobra na javni licitaciji kot najugodnejši ponudnik. Inženiring sedaj prvič izvaja dela na podlagi pogodb in ne več na osnovi samoupravnih sporazumov, kot je bilo to v preteklosti.

Investitor gradnje Petrol bo v gradnjo tega plinovoda vložil 7.190.000 konvertibilnih dinarjev. Trasa celotnega plinovoda, kjer delajo poleg Promonta in Elektromonterja še Inženiringov zunanji kooperant Obrtna zadruga 14. oktober Gornja Radgona in njen kooperant mariborski Stavbar ter IMP-jev stalni kooperant Tegrad Ljubljana, je dolga 13.300 metrov. Vrednost del, ki jih bo opravil IMP na tem plinovodu, je 6.135.458 konvertibilnih dinarjev. Vodja projekta iz Inženiringa je Slavko Lukač, vodja montaže iz Elektromonterja je Tone Krevs, vodja montaže iz Promonta pa Franc Jenko. Iz Promonta je na tem gradbišču približno 25 monterjev, štirje pa so iz Elektromonterja. Dela, ki jih bodo opravili pri gradnji tega vodovoda, obse-

gajo visokotlačni plinovod s premerom 200 milimetrov na lokaciji Koračice-Ormož v dolžini 12.150 metrov, srednjetačni plinovod profila 250 milimetrov, odcep za tovarno sladkorja Ormož nizkotlačni plinovod s premerom 150 milimetrov, odcep za opekarno Ograd ter merno regulacijsko postajo v Ormožu. Promont izvaja na tem plinovodu vse cevovode vključno z oddajno čistilno postajo, sprejemno čistilno postajo, z blok ventilom in vse strojne instalacije v merno regulacijski postaji. Elektromonter pa izvaja predvsem dela v merno regulacijski postaji – to so instalacije za moč, razsvetljavo in ozemljitve vključno z vgradnjo in povezavo inštrumentacije. Obrtna zadruga 14. oktober pa bo opravila vsa gradbena dela na vseh plinovodih,

Meritev debeline sten

MONTAŽA

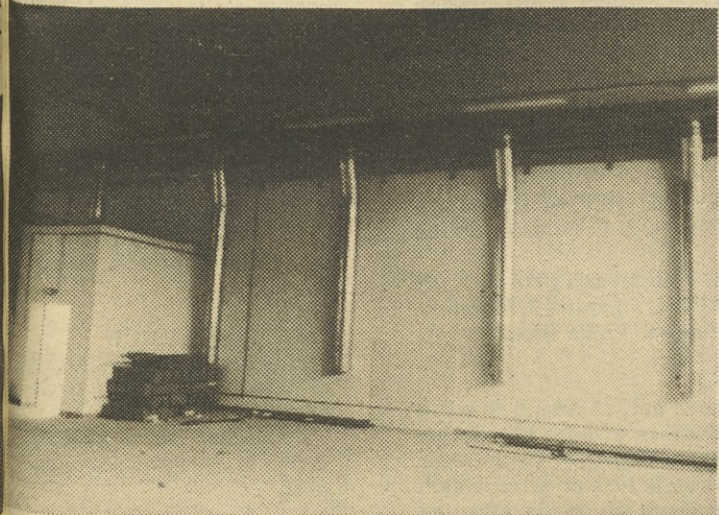
Ilves

Nova proizvodna hala ljubljanske Ilirije Vedrog v Lendavi, kamor naj bi omenjeno podjetje preselilo proizvodnjo sveč, past in loščil, je in ni končana. To je eno tistih gradbišč, na katerem se delo vleče kot jara kača. V proizvodni hali je bila nosilec posla za inštalacijska dela mariborska Hidromontaža, Montaža pa je izvajala klimo in prezračevanje.

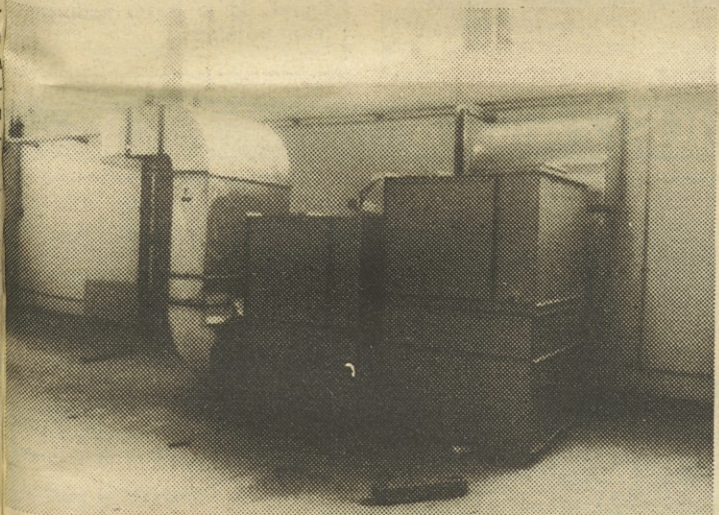
Po prvotnih načrtih naj bi bila dela v novi hali, v kateri naj bi bile poleg že omenjene proizvodnje še regalno skladišče, zaključena v juniju lanskega leta. Začela pa so se v marcu. No, načrti so se sesuli, tako da je prišlo do velikega odstopanja od predvidenih rokov. Po besedah vodje montaže v Ilvesu Ivana Kržana je prišlo do zastojev predvsem po zaslugi vlagatelja, ki je začel z zavlačevanjem. O vzrokih verjetno ni težko ugotoviti, saj je znano, da se je Ilirija Vedrog v lanskem letu znašla v precejšnjih poslovnih težavah. Tako so se dela zavlekla do konca lanskega leta. Ivan Kržan pravi, da je Montaža opravila

vsa predvidena dela v zvezi s klimatizacijo in prezračevanjem. Toda dela po pogodbi še niso zaključili. Opravili so namreč vsa dela, ki niso povezana s tehnologijo. V tem delu so opravili delne meritve zraka v pretočnih kanalih in grobo regulacijo. Kaj več pa se ni dalo narediti, ker so preostala dela povezana s prenosom tehnologije. Ivan Kržan pravi, da je bil tudi prenos tehnologije iz Ljubljane v Lendavo že nekajkrat prestavljen. Po prenosu tehnologije bi lahko Montaža zaključila z deli, kajti po pogodbi bi morali montirati še lokalno odsosovanje prahu od strojev.

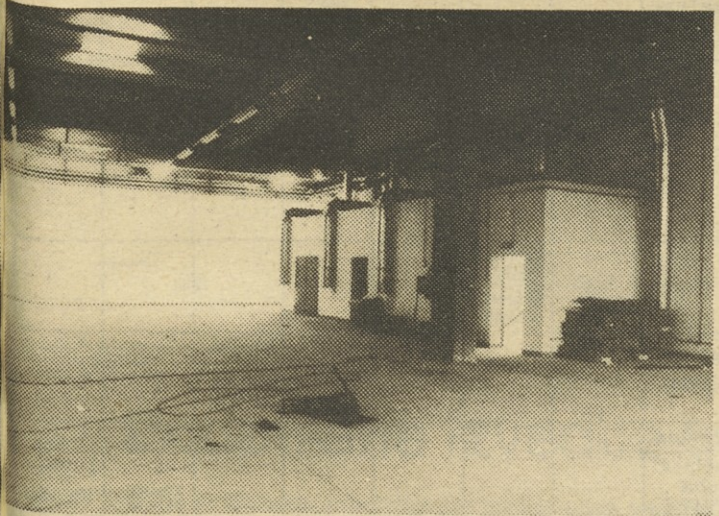
jv

Notranjost Hale

Klima omara

Razvodi čakajo na tehnologijo

ZUPANČIČEVA JAMA

Izvedba stanovanjskih inštalacij

IMP-jevi monterji iz Promonta, Elektromonterja in Klima montaže delajo na precejšnjem kompleksu stanovanjskih objektov v Zupančičevi jami ob Linhartovi cesti. Kaj vse bodo tu postorili naši monterji do vselitve novih Bežigrancev?

Promont, ki je na tem gradbišču že skoraj dve leti, bo na kareja I izvedel kompletne sanitarne kabine, to je predmontažo kabin, povezavo in montažo sanitarnih predmetov. Ta kare ima 16 vhodov. Na šestem in sedmem objektu tega kareja so promontovi monterji izvedli vse strojne inštalacije – to je inštalacije vodovoda, centralne kurjave in plinske inštalacije. Za kare II od objekta 8 dalje pa je SCT dobil za izvajanje tovrstnih inštalacij ceneje izvajalce. Do objekta 7 je Promont montiral vse sanitarne kabine vključno s povezavo in montažo sanitarne opreme, ki je skoraj vsa domača.

Na gradbišču je bilo povprečno 10 do 12 monterjev, ki so bili razdeljeni v dve skupini – ena je pripravljala montažo sanitarnih kabin na Rožičevi ulici, druga pa je kompletirala sanitarno opremo na objektu v Zupančičevi jami. Za objekta 6 in 7, za katera je promont prevzel vsa inštalacijska dela, pa je bila posebna skupina za vodovod, centralno kurjavo in plin. Pred nedavnim pa so dobili v delo še inštalacije toplotne postaje v objektu 3 kareja IV (toplotno postajo 9). Za to postajo so morali v zelo kratkem času pridobiti vso namensko opremo. Pogodbeni rok za dokončanje tega dela je prekratek, je potožil vodja montaže Jože Kužnik, saj je nemogoče to delo opraviti do 31. januarja. Po vsej verjetnosti pa tudi investitor SCT ne bo potreboval te postaje od tega roka, ker inštalacije centralnega ogrevanja v tem objektu še niso narejene do te faze, da bi lahko vključili gretje. »Zavedamo pa se«, je dejal Kužnik, »da je pogodba za ta rok podpisana in bomo skušali prevzeta dela v zadovoljstvo investitorja SCT v čim krajšem času dokončati.«

Z SCT-jem, ki je tudi glavni izvajalec del, ima promont redne tedenske sestanke, na katerih skupaj usklajujejo ves potek del.

»Naši ugotavljajo, da je glavni problem v tem, da investitor vedno določa prekratke roke za dokončanje del, ki pa jih ni mo-

goče končati, dokler drugi izvajalci (keramičarji, pleskarji, zidarji) ne opravijo svojih del. V začetku smo se ubadali z usklajevanjem projektne dokumentacije, ker so se vse sanitarne kabine in sanitarni vozli prvič izvajali na tem objektu.

Med gradnjo so se sistemi sanitarnih vozlov spreminjali, pa smo spet porabili nekaj časa za uskladitev do dokončne rešitve.

Pogodbeni rok za dokončanje del,« je povedal Jože Kužnik, »je za Promont že potekel. Ker pa predhodna dela drugih izvajalcev še niso opravljena, smatramo, da bomo svoja dela lahko zaključili do konca februarja letos.«

Vodilni monter na tem gradbišču je Ciril Rojšek, vodja izdelave sanitarnih kabin v Rožičevi ulici je Edvard Rešek, ki je sodeloval tudi pri razvoju teh kabin, vodilni monter za vodovodne inštalacije na objektih 6 in 7 je Tomaž Gruđen, za centralno kurjavo in plin pa Franc Rakovec.

Velik problem na tem gradbišču so kraje zmontiranih inštalacijskih naprav in opreme. Nič čudnega. Tu je veliko ljudi, veliko firm, pravijo monterji, gradbišče pa je odprto in vsem dostopno ter ga je skoraj nemogoče kontrolirati. Monterji ugotovijo vse kraje in tudi vse prijavitelj bežigraske Postaje milice. S tem opravijo svojo dolžnost. Doslej

TEOL

Dodatno prezračevanje

Klima montažini monterji so v roku zaključili dela v Teolu, kjer so izvedli dodatno prezračevanje prostorov, v katerih se mora dosegati približno 80 odstotkov relativne vlage zaradi statične elektrike, kjer so prostori v S izvedbi. V ta namen so vgradili klimat celjske Klime tipa KC 50, za vlaženje pa armstrongove kanalske parne vlažilce.

Klima montaža je izvedla kompletno montažo opreme in izdelala ter montirala zračne kanale. Zunanji razvod zračnih kanalov je izoliran s 5 centimetrov debelo

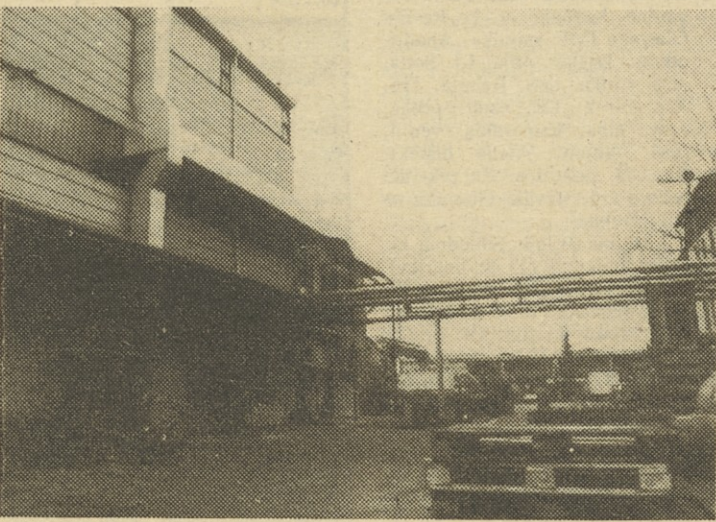
plastjo plamflexa in oploščen z aluminijasto pločevino. Kanalski razvod so montirali s pomočjo avto dvigala in s hidravlično košaro. Kanali so bili izolirani s plamflexom v Klima montažini delavnici. Oploščili pa so jih z aluminijem, ko so bili že montirani.

Dela na tem gradbišču so dobili direktno od investitorja in so jih začeli izvajati novembra.

Na gradbišču je bilo povprečno pet monterjev. Operativna dela je vodil skupaj z mentorjem Lojzetom Dolinarjem pripravnik Robert Ručigaj, ki ima to delo za pripraviški izpit, vodilni monter za prezračevanje pa je bil Rudi Gorenc. Delo je nadzoroval in projektiral diplomirani inženir Igor Štubelj. Od investitorja je bil zadolžen za potek del diplomirani inženir Jože Zugman.

Dela so potekala zunaj, kar je bilo v tem letnem času za monterje zelo neugodno.

MARIJA PRIMC

Teol

pa se jim še ni posrečilo najti tatov.

Pokradenega je bilo že za približno 10 tisoč (konvertibilnih) dinarjev opreme, kar vse mora pokriti Promont s svojim dohodkom. Miličniki so bili že nekajkrat na gradbišču, zdaj pa ne prihajajo več. Monterji pa kraje še prijavljajo. Kot pravijo promontovi monterji, se kraje pojavljajo tudi pri drugih izvajalcih del in na gradbišču.

Klima montaža dela na gradbišču Zupančičeve jame prezračevanje garaž. Pogodba za ta dela je bila sklenjena lani junija v vrednosti 130.628,21 konvertibilnih dinarjev, ob tem, da so podražitve prispevale dodatnih 300.000 dinarjev. Dela, v kateri so se vključili v lanskem oktobru, bi morala biti končana do letošnjega maja, kot je predvideno s pogodbo. Kot pravi Vinko Brezovšek, vodja montaže na tem gradbišču, se namestitev tega roka držati, če le ne bo kasnil s svojimi gradbenimi deli SCT. Vse strojnice so v 1. in 2. kleti stanovanjskih blokov od kareja I do kareja X. Razvod kanalov, ki jih montira Klima montaža, je deloma v kletih stanovanjskih blokov, en del pa je v prvi in drugi kleti. Z deli se morajo prilagajati gradbenemu izvajalcu. »Ker se bloki dograjujejo sukcesivno,« je dejal Brezovšek, »je potrebno tudi naša dela v kletih stanovanjskih blokov dokončati istočasno.«

Glede dobave opreme ni večjih problemov, saj je bila oprema v glavnem dobavljena že pred

začetkom montaže. Ventilator je dobavila celjska Klima, rešetke in protipožarne lopute pa Tio Idrija. Kanale izdelujejo v Klima montažini delavnici na Vojkovi in jih glede na potek del dovažajo na gradbišče.

Vodja montaže je Vinko Brezovšek, vodilni monter pa Jože Mehle. Problemi na gradbišču so v tem, ker izvajalec SCT ni povsod pustil odprtih za vgradnjo Klima montažinih kanalov in Ti-ovih protipožarnih loput, zato je bilo potrebno dodatno »štemati« (dolbsti) betonske zidove.

Elektromonter izvaja na omenjenem gradbišču nizkonapetostne razvode od trafa postaj do priključnih omaric na posameznih objektih. Na gradbišču so povprečno trije do štirje monterji. Vodja montaže je Anton Pristov, vodilni monter pa Janez Pleško. Vednost del, ki jih bodo opravili na štirih karejih (kare IV, I, II in centralni objekt), je približno 770.000 konvertibilnih dinarjev.

Težave pri izvajanju del so v tem, da je monterje prav pri vlečenju kablov večjih dolžin zasacila muhasta zima, ki je bila strupeno mrzla.

MARIJA PRIMC

ZAHVALA

Ob smrti mojega očeta se zahvaljujem OOS Promont za darovano cvetje, mojim sodelavcem pa za izrečena sožalja.

MARTIN ROZMAN

ALI VESTE:

...da ima švedska tovarna avtomobilov SAAB hude poslovne težave in zaradi tega napoveduje odpust okoli 2000 delavcev. Vodstvo tovarne vidi edini izhod v sodelovanju z ameriškim Fordom, potem ko so padla v vodo pogajanja z japonsko Mazdo. Povezava s Fordom je neizogibna, trdijo vodilni ljudje v SAAB-u, sicer bodo morali prenehati s proizvodnjo avtomobilov. Samo lanske izgube v SAAB znašajo preko 450 milijonov švedskih kron, kriza pa se še zaostruje. Najbolj zgovoren je podatek, da so avgusta 1989 prodali 819 vozil, avgusta 1988 pa 1226. Po novici o odpuščanju delavcev so delnice SAAB na stockholmski borzi skokovito padle.

...za iznajdljivo domisljivo marljivih Švicarjev, ki so za protihrupni zid ob avtocesti pri Churu namestili solarne celice, ki jim bodo dajale letno 140 tisoč kilovatnih ur električne energije! Solarno polje je dolgo 800 metrov in široko 1,3 metra. Morda se bodo tudi pri nas našli spretni domiselneži in posnemali Švicarje?

...da domisljiva in razvitem, zahodnem svetu skoraj ne pozna meja. Oglasov v časopisih in revijah v prihodnje ne bo potrebno le gledati ali brati, ampak jih bomo tudi poslušali. Ameriško podjetje Texas Instruments je razvilo tehnologijo za govoreče oglase. Prvi tak oglas so predstavili v ameriški gospodarski reviji Business Week, in sicer v dolžini 50 besed (toliko besed, kot znaša zgornja novička o solarnem protihrupnem zidu), ki ga bere človeški glas, govorico pa sprožimo z odstranitvijo nalepke, ki prekriva mikro stikalo. Elektronsko prebrano sporočilo prihaja iz modula, velikega kot kreditna kartica, govorni procesor pa ni večji od vžigalične glavnice. Vse skupaj poganjajo tri majorne baterije, ki zadoščajo za 650 reklamnih in oglasnih govorov.

...da so Japonci prehitro odpuščali delavce? Do konca marca letos, ko bo zaključen program racionalizacije, bo v japonskih jeklnah 35000 delavcev manj kot pred dvema letoma. Toda kaže, da so načrtovalci in menežerji pretiravali. V mnogih obratih, posebno v valjarnah, namreč ne morejo delati s polno kapaciteto, ker jim primanjkuje delovne sile. To priznava tudi družba »Nippon Steel«, ki je ukinila enoletne plačane dopuste za delavce, starejše od 58 let. Te programe, ki jih subvencionira vlada, je izkoristilo čez tisoč delavcev. Uprava družbe sporoča, da je ukinila dopuste zaradi rasti proizvodnje in resnega pomanjkanja delovne sile.

...da so Japonci največji varčevalci na svetu? Povprečni državljani Japonske je imel na hranilni knjižici v letu 1988 kar 40800 dolarjev. S tem so Japonci obdržali status najbolj varčnih ljudi na svetu, ki so si ga pridobili v letu 1987. Sledijo jim Švicarji, ki so v povprečju prihranili lani 29500 dolarjev, za njimi so Belgijci in Zahodni Nemci s 15000 dolarji in Avstrijci s 13500 dolarji. Povprečni konto Američana pa je bil lani »le 10400 dolarjev. Kdo ve, morda pa se jim bomo Jugoslovani s konvertibilnim dinarjem kdaj približali?

B. F.

Reševanje problemov na dva načina

Japonci so zaradi dviga njihove valute v primerjavi z US \$, ker cene v USA ne bi prenesle tega povečanja, naredili naslednje:

- povečali količinsko proizvodnjo, prodajo
- znižali stroške proizvodnje
- povečali število mednarodnih projektov

Če to apliciramo na domače razmere, ponavadi naredimo naslednje:

- v istem razmerju ali več povečamo naše cene
- zmanjšamo proizvodnjo, prodajo
- o mednarodnih projektih v glavnem ne razmišljamo
- za znižanje stroškov proizvodnje se kaj dosti ne menimo
- po možnosti dvignemo carine, davke.

(Nizko izvozno ceno bo pokrilo domače tržišče.)

P. VESELKO

OBČNI ZBOR

PD IMP

Člani IMP-jevega Planinskega društva so se 12. januarja sešli na svojem občnem zboru, ki se ga je udeležil tudi generalni direktor sodna IMP Boris Gazvoda. Na občnem zboru so pregledali, kako so lani uresničili zastavljene cilje, kako so gospodarili s skromnimi finančnimi sredstvi ter si postavili plan izletov za letoš, pa izvolili nov upravni odbor, nadzorni odbor ter predsednika in člane častnega razsodišča. Predsednik upravnega odbora bo tudi v prihodnje Lojze Kosi, namestnik predsednika Zdravko Nastran, predsednik nadzornega odbora Janez Marinko, predsednik častnega razsodišča pa Jože Marovt. Ob skromni zakuski so potem še pokramljali o spominih na prehojene poti, o načrtih na nova potepanja po gorah in ob zvokih Božičeve harmonike tudi zaplesali.

Predsednik Planinskega društva Lojze Kosi je izčrpno poročal o uresničitvi lanskoletnih pohodov in izletov pa o delu društva in o problemih. Po njegovih besedah je društvo organiziralo 29 izletov in pohodov (leto prej pa 34), ki se jih je udeležilo 771 planincev, kar pomeni, da se je posameznega izleta ali pohoda udeležilo 27 pohodnikov (v letu 1988 pa 21).

Zaradi sorazmerno slabega vremena v lanskem letu – zlasti ob koncu tednov je odpadlo pet

v Avstriji (z namenom učvrstiti vez med zamejskimi Slovenci), na Snežnik, na Porezen, ob žici okupirane Ljubljane, na Blegoš, na Stol in Golico, na Peč, po Levstikovi poti, na Tisje ter na Javornik. Organizirani so bili tudi trije pohodi po približno 110 kilometrski poti spominov občine Kamnik, ki se jih je udeležilo 13 članov našega Planinskega društva (po štirje udeleženci na pohod). Nadalje so naši planinski pohodniki šli na pot Rudnik–Šipek, Motnik–Laze

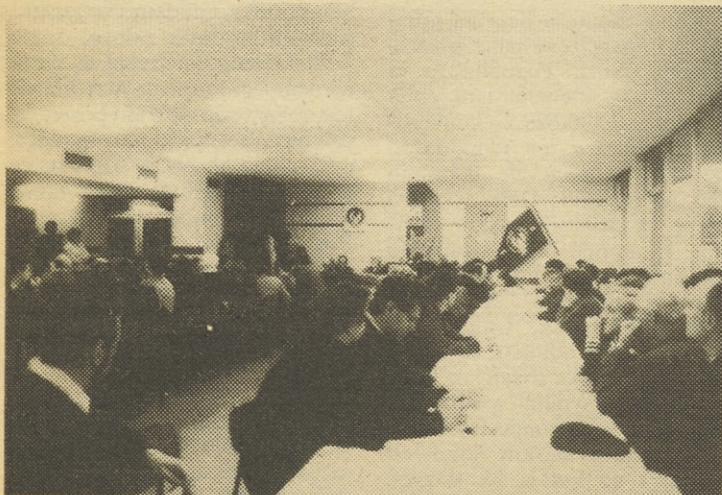
tega pohoda je poskrbel Klobučar, vendar se ga že zelo bolan ni mogel več udeležiti. Svoje bogate izkušnje je prenesel na mlajše, zlasti na Janeza Seliškarja.

Planinsko društvo je organiziralo tudi dva družinska pohoda, ki se jih je udeležilo 60 pohodnikov (po 30 na vsakega) – enega v Jevnico – Janče, drugega pa na Sveti Jakob. Kot vsako leto, je planinsko društvo tudi lani organiziralo tri tradicionalne pohode (skupaj se jih je udeležilo 287 pohodnikov) – enega na Ključ, enega v Triglavsko pogorje, pa izlet v neznano, kjer je bil cilj Črni vrh nad Polhovim gradcem.

V Triglavskem pogorju je bilo 90 naših planincev; razveseljivo pa je, da je bilo med njimi kar 25 takih, ki so bili prvič na Triglavu. Vsako leto se člani našega Planinskega društva udeležijo planinskega tabora Meddruštvenega odbora Ljubljana, ki se ga je lani udeležilo 33 naših planincev in dneva planincev Slovenije, kjer pa je bilo le pet IMP-jevih planincev. Vzrok za tako slabo udeležbo je bil v tem, da je dan planincev sovpadal s srečanjem treh dežel na Peči, ki se ga je udeležilo 40 planincev našega društva.

Upravni odbor Planinskega društva se zaveda odgovornosti za varno hojo po planinah, zato je financiral vodniški tečaj za tri nove vodnike. Tečaje so uspešno opravili Janez Seliškar, Leon Lavrič in Slavko Tancek. Kot materialno priznanje so vsem trem, pa tudi Primožu Fajdigi, ki je leto poprej opravil tečaj za mladinskega vodnika, prispevali finančna sredstva (50 odstotkov nabavne vrednosti) za nabavo anorakov. Marca lani sta opravila dopolnilni tečaj planinskih vodnikov za reševanje in nudenje prve pomoči Marjan Požar in Rihard Hribar. Da se pa ne bi v planinah zanašali le na planinske vodnike, menijo pri našem Planinskem društvu, da bi bilo prav, da bi planince seznanili o osnovnem znanju iz planinarjenja, zato nameravajo na nakaterih izletih in pohodih organizirati planinsko šolo, v kateri naj bi vodniki poučili planince o najbistvenejših stvareh, ki jih mora vedeti planinec.

Kako je s financiranjem delovanje tega društva?

Udeleženci zbora

načrtovanih izletov in pohodov. Člani društva so se lani udeležili 13 spominskih pohodov (v letu 1988 15), ki so jih organizirali: druga društva, meddruštveni odbori ali Planinska zveza. Na teh pohodih je prisostvovalo 284 članov IMP-jevega Planinskega društva (v letu 1988 pa 309) ali povprečno 22 na posamezno turo (v letu 1988 20). To so bili pohodi na Kum, na Osankarico, v Dražgoše, na Arihovo peč

v Tuhinju, na Menino planino, v Višnjo goro–Polževo–Ivančno gorico, na Golico, na Turjak–Kurešček, na Gore in v Rimske toplice. Vsakoletne vzpone in poti v tuja gorstva je naše Planinsko društvo vedno zaupalo izkušenemu, preudarnemu in zagnanemu, žal sedaj že preminulemu planincu Nandetu Klobučarju–Očetu. Lani sta bila organizirana pohoda po poti prijateljstva v Avstriji. Tudi za organizacijo

DATUM	IZLET	VODNIK	DATUM	IZLET	VODNIK
2.1.90	Kum	Tancek	20-22.7.90	P.P. Avstriji	Tancek Seliškar
7.1.90	Dražgoše	Kastelic	28.7.90	Spik	Tancek Fajdiga
27.1.90	Polhograjska pot 1	Hribar	3-5.8.90	Triglav	u.o.P.D.
10.2.90	K.Bistrica Kokrško ali Kamniško sedlo	vodniki	11.12.8.90	P.P. Italija	Seliškar Lavrič
17.2.90	Polhograjska pot 2	Lavrič	18.19.8.90	Peca	Seliškar Kastelic
4.3.90	Arihova peč	M.Požar Kastelic	1-2.9.90	Vrsic Kriski podi Vrata	M.Požar Seliškar
10.3.90	Grintavec	Seliškar Fajdiga	9.9.90	Tromeja	Kenda
24.3.90	Porezen	Kastelic	22.9.90	Druž.pohod Limbarska gora	Lavrič
1.4.90	Ključ Polhograjski Dolomiti	M.Požar F.Požar	6.10.90	Kokrško sedlo Kravavec	Seliškar
7.4.90	Polhograjska pot 3	Tancek	13.14.10.90	Slov.pl.pot Porezen Vojsko	Fajdiga
28.4.90	Vrsic Mojstrovka	Seliškar	20.10.90	NEZNANO	u.o.P.D.
5.5.90	Ob žici	u.o.P.D.	10.11.90	Litija Čatez	Tancek
6.5.90	Blegoš	Kastelic	17.11.90	Molnik Pugled	Tancek
26.5.90	Golica očetov dan	M.Požar Lavrič	16.12.90	Črni vrh Javornik	Kastelic
27.5.90	Stol	M.Požar Lavrič	1.12.90	Kofce Veliki vrh	Fajdiga
9.6.90	Planina nad Vrhniko	Lavrič			
16.6.90	Polhograjska pot 4	Hribar			

Na Tošč in Črni vrh

PD IMP ima letos v programu pohodov in izletov tudi Polhograjsko planinsko pot. Tako je bila v soboto 26. 1. 1990 na vrsti prva etapa.

Po deževnem petku je v soboto zjutraj bolj slabo kazalo z udeležbo. Ko se je približal čas odhoda avtobusa se nas je vendar zbrala četverica. Vodja Rihard je predlagal, da se potegnemo do Polhovega gradca kar z osebnim avtom. Tako smo se že po polurni vožnji vzpenjali po Mačkovem grabnu proti Tošču. Kmalu sta nas dohitela še dva udeleženca. Po dobrih dveh urah grizenja kolen smo osvojili vrh Tošča, ki je s svojimi 1021 metri najvišja točka poti. Čeprav je

bilo drevje nad 900 metri okrašeno z žledom smo nekateri dobro »zakuhal«, posebno Milena. Po kratkem okrepčilu smo zapustili megleni vrh in se spustili proti vasi Selo. Planinska pot se prepleta z evropsko pešpotjo E7, tako da je dobro okrašena z markacijami in ni bojazni, da bi zašli. Ko smo se približevali Črnemu vrhu so se že začeli oblaki trgati in pred Blagajko nas je pozdravilo medlo sonce. Žal je bila Blagajka zaprta, tako da z žigom in čajem ni bilo nič. Ker ob sobotah ni avtobusa s Črnega vrha, smo spet vzeli pot pod noge in se preko Smolnika in Božne podali v dolino. Tudi v Polhovem gradcu je bila gostilna zaprta, tako da smo se šele v Ljubljani utrjeni toda zadovoljni odzeli.

Kenda

PRAVILNA REŠITEV nagradne križanke v 1. številki Glasnika IMP: mimika, Anadir, odnos, Triglav, arija, LI, Sotla, Arp, trojka, tros, Renata, Trn, ZN, žarek, LE, estet, poseg, nerv, hiba, Esmeralda, ventil, Lias, Anton, Atena dialekt, Ren, IJ, prsi, Ica. Za pravilne rešitve v 1. številki Glasnika so bili izžrebani:

1. Franc Brdnik, Smlednik 34, 61216 Smlednik (15.00 dinarjev)
2. Veronika Glavač, Jama 19, 64211 Mavčice (10.00 dinarjev)
3. Rozka Kordin, Ul. bratov Učakar 90, 61117 Lj. (5.00 din)
NAGRADNI NATEČAJ: Pravilne rešitve pošljite na naslov: IMP Glasnik, Ljubljana, Likozarjeva 6 (Nagrada križanka). Rešitve pošljite do 5. marca. Med izžrebance bomo razdelili tri nagrade v višini 30 dinarjev.

Glede na to, da Planinsko društvo prispeva finančna sredstva za organizacijo tradicionalnih pohodov na Ključ, Triglavsko pogorje in v neznano, tečajnino za planinske vodnike ter za skromno zakusko ob izvedbi vsakoletnega občnega zbora, pa članarina, ki ostaja društvu, ne zadošča več. Dodatni finančni viri so dotacija posameznih podjetij iz okvira IMP z območja Ljubljane in Ivančne gorice. Lani je naše Planinsko društvo prvič dobilo finančna sredstva pri ZTKO Bežigrad, vprašanje pa je, če bo glede na razformiranje sisov deležno tovrstno podpore tudi letos... Predsednik Planinskega društva zato apelira, naj bi prosili za finančno pomoč vsa naša

podjetja z območja Ljubljane in Ivančne gorice, kjer so zaposleni člani tega društva. Društvo pa se obrača za finančno pomoč tudi na generalnega direktorja Borisa Gazvoda.

V razpravi je član planinskega društva Tone Lah izrazil, da želijo planinci dobiti v upravljanje, urejanje in v uporabo IMP-jev dom na Veliki planini. Generalni direktor, ki se je udeležil tega občnega zbora, je dejal, da je pripravljen predlog podpreti na prvi skupščini novega podjetja IMP.

Ob tej priliki je član planinskega društva Ivan Blažič podaril društvu ročno izdelan znak planinskega društva.

Marija Primc

AFORIZMI

(NES)PAMET

S pametjo se lahko skrega samo tisti, ki je sploh kaj premore.

PROBLEM

Kako naj zategujejo pas tisti trebušasti ljudje, ki so primorani nositi naramnice?

MILIJONARJI

Pri nas smo že dosegli tisto stopnjo razvoja, da smo že vsi milijonarji.

Nekateri v novih, drugi pa, zvečine, v starih dinarjih...

PRAVICE ŽE...

Zakonsko-teoretično ima pri nas sleherni pravico do dela.

Samo najde naj si ga, če si ga more.

REFORME, OH!

Ko bi kdo napisal lepo »po domače« štorijo o vseh naših gospodarskih reformah, bi to bilo zelo zanimivo branje. Ko »krimič«.

Podobno bralna bi bila tudi štorija o naših šolskih reformah.

BREZ SKRBI!

Naj nas nikar ne skrbi, če naši politiki kar drug za drugim odstopajo!

Le namesto njihovim se bomo morali priučiti drugim imenom...

PRAVLJICE

Družbeno-ekonomsko smo že dolgo (neuradno) v izrednem stanju.

Pa vendar nas še zmerom slepijo z nekakšnimi pravljicami.

»VOJNA TAJNA«

Tanki naše JLA so »vojna tajna«, ki jo javno razkazujejo po ulicah.

OBVESTILA PD IMP

Grintavec – pozimi!

Za vse tiste planince, ki želijo doživeti čar zimskih gora, bo v soboto 10. 3. 1990 organiziran vzpon v zimskih razmerah na Grintavec. To je zimski čas, zato se od udeležencev zahteva sposobnost gibanja po snežiščih z uporabo cepina in derez. Poleg cepina in derez je potrebna še primerna obleka, obutev in ne pozabite na sončna očala. Zaradi zahtevnosti vzpona opozarjam na zahtevano opremo, hrano iz nahrbtnika (koče so zaprte), pa tudi nekaj kondicije ne bo odveč.

Odhod iz Ljubljane do Kamniške Bistrice bo ob 6. uri 40 minut z rednim avtobusom.

Dodatne informacije dobite po tel. 783-140/50 (J. Seliškar). Vodnika na izletu bosta P. FAJDIGA, in J. SELIŠKAR.

Janez SELIŠKAR

Drugi del polhograjske planinske poti, (PPP) bo za planince PD IMP Ljubljana iz Polhovega Gradca na P. Grmado–Babna gora–Ključ–Brežje.

Na pot se bomo podali v soboto 17. februarja 1990 ob 7. uri 20 min. z avtobusne postaje Ljubljana, s perona 3. Zbrali se bomo 15 min. pred odhodom avtobusa. Vodja izleta bo tov. Leon Lavrič.

Na tradicionalni pohod na Arihovo peč, (Avstrija) se bomo podali v nedeljo 4. marca 1990. Poseben avtobus bo odpeljal ob 7. uri izpred stavbe IMP Ljubljana, Titova 37. Cene vožnje je 35.00 din. Prijavite se do 27. februarja 1990 pri poverjenikih v delovnih organizacijah in Jelačič Mariji tel. 59-225. Obvezen je veljavni potni list.

Za hojo se priporoča smučarske palice in dobro obutev. Vodja izleta bosta tov. Marjan Požar in tov. Robert Kastelic. Zdravko Nastran

NAGRADNA KRIŽANKA

AVTOR	OTOČJE	KRAJ	PLOČNIK	UBITI IT.	PRVI
MARKO BOKALIČ	ATLANTIKU	GROSOPLJEM		POLITIK (ALBO)	MOŠKI
NABUHA					
ŽIVALSKO POTOMSTVO					
PODPORA					
VRSTA VRBE					
IMP GLASNIK	UŽIVŠKI MUČITELJ	DVOJNI POLMER	PALAČINKA	KRAJ PRI DOMZALAH LJUDSTVO V LAOSU	PEVEC JONES ROČNO OROBJE
SPOLNI ORGAN					STENA ARKTIČNI PTIČ
VOJSKA				ZELENICA V PUŠČAVI URAĐNI SPIS	
FRANC. IGRALEC (ALAIN)				POHLADNI MESEC GERMAN. NAROD	
NAZIV		INKOVSKI KRALJ		DANŠKA NEMŠKO MESTO	
POGRINJEK		SL. PESNIK SKRAJNI RT JUŽNE AMERIKE		VELEMESTO V KANADI	ČLOVEK Z ISTIM IMENOM
NEVARNOST OČESNA BOLEZEN				MESTO V ITALIJI POSTELJNA NIŠA	
JUŽNA AMERIKA	GOSTEJŠA SLAŠČICA	BOMBAČA ŽIVAL	MORSKA RIBA	REČNA RIBA SL. SLIKAR (MATIJA)	
Tih ocean	Ag. ocean	VLAM			
KRAJ NAD SOŠKO DOLINO				ARTIL. OROŽJE	
KOS CELOTE		BULA MIŠINEGA TKIVA ŠABAC		NIELS JERNE RUDI SELIGO	
MESTO V BALKANCIJI			INTERVAL ŠTIRIH TONOV		
PRITOK KAMN. BISTRICE		SARAJEVO		PRETRES	